სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

სამშაბათი 20 აგვისტო 1918 წ.

ერთობა

ფასი 40 კაპ.

გაზეთი ღირს: 1 თვით 9 მანეთი ცალკე ნომერი ყველგან 40 კაპ. განცხადების ფასი, როგორც პირველ გვერდზე, ისე მეოთხეზე, პეტიტის სტრიქონი—1 მან. სამგლოვიარო განცხადება 15 მან. საჩქარო განცხადება უნდა მოტანილ იქნას არა უგვიანეს დილის 12 ს. ხელმოუწერელი წერილები არ იბეჭდება. დაუბეჭდავ საგაზეთო მასალას რედაქცია არ ინახავს, ავტორებს უკან ვერ დაუბრუნებს და ამის შესახებ არც მიწერ-მოწერას კისრულობს.

ხელის მომწერლებმა ფული [illegible] სით უნდა გამოგზავნონ: Тифлисъ [illegible] щ. 199. Редакція „Эртоба" [illegible] გამოგზავნილ ფულს რედაქცია ვერ მიიღებს. რედაქციაში პირადათ მოლაპარაკება შეიძლება 10—12 საათამდე. რედაქციისა და კანტორის ადრესი: თფილისი, გოლოვინის პროსპექტი № 12. Тифлисъ, Головинскій проспектъ № 12).

ტელეფონი 16—62.

№ 175 ორგანო ამიერ-კავკასიის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა ორგანიზაციებისა № 175

დამწუხრებული ცოლი და შვილები აუწყებენ ნათესავთ და ნაცნობთ, რომ დღეს შუადღის 12 საათზე სოფელ აკეთში გადახდილი იქნება ორმოცი დღის წირვა ტრაღიკულათ გარდაცვალებული ბათუმის ქალთა გიმნაზიის მასწავლებლის

დიომიდე ჩხაიძის

სულის მოსახსენებლათ.

პროფესიონალურ კავშირების დანიშნულება

არავისთვის არ უნდა იყოს სადაო, რომ პროფესიონალური კავშირები მუშათა ეკონომიურ ორგანიზაციას წარმოადგენს. კავშირების დანიშნულებაა შეკრას მუშათა მაგარი კავშირები და კაპიტალთან ბრძოლა ნორმალურ პირობებში ჩააყენოს. დღიურ პროფესიულ პროგრამის მოწესრიგების გარდა, კავშირები დიად განმანათლებელ და აღმზრდელობითს საქმესაც აკეთებენ. კავშირებში ირაზმება მუშათა კლასი და ეჩვევა კლასობრივ მუშაობას და დისციპლინას.

როგორია კავშირების დამოკიდებულება პოლიტიკასთან, ქვეყნის მართვა-გამგეობის საქმესთან?

არსებითად კავშირებს დიდი როლის თამაში შეუძლიათ: თვით მათი არსებობა თავდებია იმის, რომ შეძლებულთა კლასი, ბურჟუაზია დიდის ყურადღებით მოექცევა მუშათა კლასს და მის პოლიტიკას, კავშირები გამაფრთხილებელ ჩრდილათ უდგას წინ გაბატონებულ კლასს.

მაგრამ ამ ძალას და გავლენას კავშირი პოულობს არა იმით, რომ ის ტეხნიკურათ ერევა მართვა-გამგეობის საქმეში: ასეთი საქმე მას არ აქვს დაკისრებული და არც თითონ აცხადებს პრეტენზიებს: მას ნეიტრალური პოზიცია უკავია, ქვეყანას კი მართავს მთავრობა, რომელიც საყოველთაო წესით არჩეული პარლამენტის წინაშე არის პასუხისმგებელი.

ასეთია ურთიერთობის ნორმალური, ჩვეულებრივი წესი. არა ჩვეულებრივ დროს, რევოლიუციის ხანაში, შესაძლოა სულ სხვა სურათი მივიღოთ: როცა ძველი წყობილება ინგრევა, და მის მიერ შექმნილი აპარატი მართველობისა იშლება, რასაკვირველია, მის ადგილს იჭერს ისეთი ორგანიზაცია, რომელიც გამომხატველია საზოგადოების იმ ნაწილის, რომელმაც ძველის ალაგი უნდა დაიჭიროს. და ეჭვი არ არის, სოციალისტურ გადატრიალების ხანაში პროფესიონალურ ორგანიზაციებს პოლიტიკურ ფუნციების ხელში აღებაც მოუხდებათ.

ჩვენში რომ გადატრიალება მოხდა, ბურჟუაზია სრულებით მოუმზადებელი შეხვდა ახალ ცხოვრებას: მას არ გააჩნდა არავითარი ორგანიზაცია. ამიტომ, როცა ძველი მთავრობის აპარატი გაუქმდა, მართვა-გამგეობის საქმე სრულებით ახალმა ძალებმა იკისრეს: სოფელში გლეხთა საბჭოებმა და აღმასრულებელმა კომიტეტებმა, რომელნიც სახელდახელოთ შეადგინეს, ხოლო ქალაქებში მუშათა საბჭოებმა. ასეთს დროს შესდგა ფოსტა-ტელეგრაფის და რკინის გზის კავშირებიც, რომლებმაც წმინდა პროფესიონალურ ხასიათის საქმეებს გარდა მართვა-გამგეობის ფუნქციებიც იკისრეს. იმ დროს სხვა გზა არ იყო. ამიტომ ასეთი მოღვაწეობა ერთობ სასარგებლო და უაღრესად სახელმწიფოებრივ მნიშვნელობის საქმე იყო.

მაგრამ მდგომარეობა იცვლება. ჩვენი ქვეყანა ცდილობს ნორმალურ კალაპოტში ჩადგეს და უფლებრივ სახელმწიფოს დაემსგავსოს. ჩვენ უკვე გადავდგით საჭირო ნაბიჯი: გვაქვს საკანონმდებლო დაწესებულება—პარლამენტი და მთავრობა, პარლამენტის ნება სურვილების გამომხატველი. ამ რიგათ, მთელი ჩვენი რესპუბლიკის საქმეები ერთს ორგანოშია თავმოყრილი და ამ ორგანოდან ღებულობს მიმართულებას. საჭიროა ეს ცვლილება ყველამ იცნოს და შესაფერი ნაბიჯი გადადგან.

უნდა ითქვას, რომ შეცვლილ მდგომარეობას ყველაზე უწინ ანგარიში გაუწიეს იმ ორგანიზაციებმა, რომლებიც უფრო შეგნებულია: თფილისის მუშათა საბჭომ და აღმასრულებელმა კომიტეტმა, რომლებმაც თითონ აიღეს ხელი მართვა-გამგეობის ფუნქციებზე. ასეთივე ნაბიჯის გადადგმას ფიქრობს, როგორც ვიცით, რკინის გზის მთავარი კომიტეტი.

მაგრამ პირველ ნაბიჯის გადადგმა ყოველთვის ძნელია. მდგომარეობა ქმნის შეგნებას. ანარქიისა და ძველი მთავრობის აპარატის მოშლამ ბევრს არა სათანადო ორგანიზაციას დააკისრა ადმინისტრატიული ფუნქციები. და დღეს, როცა მდგომარეობა შეიცვალა, ეს ორგანიზაციები კიდევ ვერ ახერხებენ ამ ფუნქციების მოშორებას. ასე მოსდის ბევრ პროფესიონალურ კავშირს, რომელიც ფიქრობს, რომ არა მარტო უბრალო მუშების, არამედ ადმინისტრატიულ თანამდებობის პირთა მიღება და დათხოვაც კავშირის ხელში უნდა დარჩეს.

ასეთი სულიერი განწყობილება ბუნებრივია, ის ცხად ჰყოფს, რომ ანარქიის ხანაში შექმნილ მდგომარეობის გავლენა ჯერ კიდევ ძლიერია. მაგრამ მოწინავე მუშები ვალდებული არიან გააძლიერონ მუშაობა და საღი შეხედულებები გაავრცელონ კავშირების შეუგნებელ წევრთა შორის. ეს საჭიროა არა მარტო სახელმწიფოებრივის თვალსაზრისით, არამედ თვით მუშათა კლასისათვის, რომელიც უნდა შესდგეს გამოცდილების ნიადაგზე და ბრძოლის დაძველებულ მეთოდებს გამოეთხოვოს.

პრესა

ეროვნულ-დემოკრატებს გადაუწყვეტიათ მარჯვეთ ისარგებლონ რკინის გზის დათხოვნილ მოსამსახურეთა უკმაყოფილებით. შტატების შემოკლება რომ საჭირო იყო, ამას ისინი არ უარყოფენ, მაგრამ დემაგოგობაზე ხელს მაინც არ იღებენ. „საქართველოს" რედაქცია ვილაც ლ. პირით ასე უხსნის მკითხველებს სოც.-დემ. ფრაქციის პოზიციას რკინის გზის საქმეებში:

„ჩიქოვანის შეკითხვის შემდეგ უნდა განხილულიყო რკინის გზის კომიტეტების საკითხი, მაგრამ სჩანდა, რომ მისი განხილვა სოციალდემოკრატებს მაინცა და მაინც არ ეჭაშნიკებოდათ და ნინიძემაც შესანიშნავი ოსტატობით შეასრულა ფრაქციის დავალება: იმდენი ილაპარაკა, რომ ამ საკითხისთვის დრო აღარ დარჩენილიყო".

„საქართველოს" რედაქციას რომ მკითხველის პატივისცემა ქონდეს, არ დაივიწყებდა, რომ ერთს და იმავე საგანზე ერთი და იგივე ილაპარაკეს ბ. რეზო გაბაშვილმა და დ. ჩიქოვანმა, ბ. კ. აფხაზმა ლექციის კითხვაც კი არ ითაკილა და სხდომის გაჭიანურებაც ამან გამოიწვია. მაგრამ „საქართველოს" რა ენაღვლება: ოღონდ თითო-ოროლა უკმაყოფილო პირს თავი მოუყაროს, და სიმართლეს და რიგიანობას რას დაგიდევს.

* * *

გაზეთ „შრომას" მოვლინებია ურთულმობელის მსგავსი მწერალი—ვინმე ფარი. ეს, უკაცრავათ პასუხია, პუბლიცისტი ცდილობს მიუდგომელ და ორიგინალ მწერლათ მოაჩვენოს თავი თავის მკითხველებს: ჩვენ პარლამენტის ღირსებას ვიცავთ, ს.-დემოკრატებმა კი ეროვნ.-დემოკრატებსაც გადააჭარბეს პარლამენტის ღირსების დამცირებაშიო. საბუთი?—საბუთათ მოყავს ვითომ ნინიძემ ბრალი დასდო რ. გაბაშვილს: რატომ არ იცი, ჩხეიძის სოფელი რომელიაო.

მართლა წარმოუდგენელია პრესის ღირსების ასე აბუჩად აგდება!

* * *

„ტრუდოვოე ზნამია" გვეკითხება: თქვენი ფრაქციის ლიდერმა ირ. წერეთელმა ეროვნულ საბჭოში საქვეყნოთ განაცხადა, როცა ნაციონალისტების შეკითხვა ირჩეოდა: ჩვენ ჯერ იმდენათ ძლიერი ვართ, რომ გაზეთების დახურვას საჭიროთ არა ვთვლითო; ახლა კი შინაგან საქმეთა მინისტრმა ადმინისტრატიულის წესით დახურა „ნაროდნაია სვობოდა" და „ვოზროჟდენიე", „ზნამია" განსაკუთრებით გაუბრაზებია იმ გარემოებას, რომ მინისტრმა სასამართლოს გარეშე დახურა აღნიშნული გაზეთები. მაგრამ პატივცემულ რედაქციას ავიწყდება, რომ ჩვენში ჯერ მოუწყობელია რიგიანი სასამართლო და გარდა ამისა თფილისში საგანგებო წესებია გამოცხადებული. ეს წესები კი ავალებს მინისტრს ფხიზელ დარაჯათ ედგეს ხალხის ინტერესებს. „ზნამია" რომ ინებებდეს და გვეტყოდეს, როგორ უყურებს ის დახურულ გაზეთების მოღვაწეობას, ეს გაცილებით უკეთესი იქნებოდა, ვინემ საკითხის ფორმალურ ნიადაგზე გადატანა. მაგრამ „ზნამია" ამას ვერ იზამს, რადგან ის თითონ ეწევა ჩვენი დემოკრატიის დამარღვეველ მოღვაწეობას. ამიტომ ისე ნუ გაიგებს ირ. წერეთლის განცხადებას, თითქოს ჩვენ არასოდეს არ ვისურვოთ მავნე გაზეთების შეზღუდვა: ჩვენ ვცდილობთ უზრუნველვყოთ წერის თავისუფლება, მაგრამ როცა რომელიმე გაზეთი ჩვენი დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ გაილაშქრებს, ჩვენ იძულებული ვიქნებით შესაფერათ მოვექცეთ მას.

დაშნაკცუტიუნს არ ეკუთვნის...

საინფორმაციო ბიურომ, რომელიც მოქმედობს საქართველოში არსებულ სომეხთა დიპლომატიურ მისიასთან, ამა წლის 15 აგვისტოს თარიღით და მე 88 ნომრით შემდეგი ქაღალდი გამოგვიგზავნა: „მოწყალეო ხელმწიფევ, ბ. რედაქტორო! გაზეთ „ერთობის" მე-167 ნომერში მოთავსებული მეთაური წერილი ეხება რა მანთაშევის ქარვასლაში მომხდარ ჩხრეკას, შემდეგია ნათქვამი: „ამ დღეებში თფილისში მანთაშევის ქარვასლაში აღმოჩენილ იქნა მთელი საწყობები ყუმბარებისა, იარაღისა და ასაფეთქებელ ნივთიერებათა. საქმიდან გამომდინარეობს, რომ ეს სასაშიშრო, საპროვოკაციო მიზნებისთვის მოსახმარი ნივთიერებანი იქ შენახული ჰქონდათ სომეხთა ნაციონალისტებს—დაშნაკელებს". საქართველოში არსებულ სომეხთა დიპლომატიურ მისიასთან მომქმედი საინფორმაციო ბიურო საყოველთაოდ აცხადებს, რომ მანთაშევის ქარვასლაში შენახული ქონება ეკუთვნის სომეხთა ჯარების საგანგებო კორპუსის ნაწილებს, რომელიც დაბეჭდილია ამ ნაწილთა ბეჭდით. არავითარი დამოკიდებულება ამ ქონებასთან არც ერთ პარტიას და კერძოთ დაშნაკცუტიუნს არ აქვს". ხელმოწერილია ეს ქაღალდი ბიუროს უფროსის თანაშემწის და მდივნის მიერ.

სხვა დროსა და პირობებში ზემორე მოყვანილი შინაარსის უარყოფითი ცნობას ჩვენ დავბეჭდავდით და შეიძლება პასუხი არც კი გაგვეცა, მაგრამ ამ ჟამად არ შეგვიძლია ასე მოვიქცეთ.

მანთაშევის ქარვასლაში აღმოჩენილ იარაღის საწყობს ჩვენ დიდ ყურადღებას ვაქცევთ.

დავუჯეროთ საინფორმაციო ბიუროს, რომ იარაღის საწყობი არ ეკუთვნის დაშნაკცუტიუნს, ის სომეხთა ჯარების ნაწილთა კუთვნილებაა.

მაგრამ თუ ეს სინამდვილეა, ჩვენ არ შეგვიძლია ასეთი კითხვა არ დავაყენოთ: გაეგება თუ არა თავისი მოვალეობა საქართველოში არსებულ სომეხთა დიპლომატიურ მისიას გინდ ამ მისიასთან მომქმედ საინფორმაციო ბიუროს?

და თუ თავის მოვალეობა ცოტათი მაინც გაეგება ამ დაწესებულებებს—ზემოთ მოყვანილი უარყოფითი განცხადება მათი უბრალო ჩხირკედელაობა, ლობე-ყორეს მოდებაა, უკეთეს შემთხვევაში, ჩვენი გასულელება ან თავის თავის სულელის როლში გამოყვანაა, თუ სხვა რამ.

საქართველოს რესპუბლიკის საზღვრებში რომ სომხეთის რესპუბლიკის მთავრობას საკუთარი იარაღის საწყობი ჰქონდეს ამ შემთხვევაში, ჩვენ შეგვეძლია წარმოვიდგინოთ, მაგრამ ჩვენ ვერ წარმოგვიდგენია და ვერც შევრიგებივართ იმას, რომ ამის შესახებ საქართველოს მთავრობამ არაფერი იცოდეს, რომ მას ოფიციალური განცხადება არ ჰქონდეს წარდგენილი სომეხთა მთავრობის თუ ამ მთავრობის დიპლომატიური მისსის მიერ.

რამდენათაც ჩვენ ვიცით, ასეთი განცხადება საქართველოს მთავრობას არ მიუღია. არც სამხედრო, არც შინაგან საქმეთა სამინისტროებს ამის შესახებ არავითარი ცნობა არ ჰქონიათ. იარაღის საწყობი შემთხვევით იქნა აღმოჩენილი. თვით საწყობის დარაჯები (სომეხი ჯარის კაცები) ისე დარაჯობდენ საწყობებს, რომ მათ ძნელათ შეამჩნევდით!

ეს საწყობი ჩვენს მთავრობას არ აღმოუჩენია საქართველოს დამოუკიდებლობის მეორე ან მესამე დღეს, არამედ—აღმოაჩინა თუ შემთხვევით წააწყდა მას, თითქმის ორი თვე ნახევრის შემდეგ.

დაშნაკცუტიუნს იარაღის საწყობი არ ეკუთვნის, ის არ არის ამაში დამნაშავეო, გვეუბნება სომეხთა დიპლომატიური მისსია.

მაშ, ვის უნდა მოვსთხოვოთ პასუხი?

ჩვენის აზრით, სომეხთა დიპლომატიურ მისიას, მის წარმომადგენელს ბატონ ჯემალიანს, მან არ განუცხადა ჩვენს მთავრობას, რომ თფილისში იარაღის საკუთარი საწყობი ჰქონდა!

მაშინ ჩვენ ვსწერდით—იარაღის საწყობის არსებობაში წილი უდევთ დაშნაკელებსო. ახლა ვამბობთ: დაშნაკცუტიუნის პარტიას ახლო კავშირი აქვს საქართველოში არსებულ სომეხთა დიპლომატიურ მისიასთან—ამ მისიის მეთაური ბ-ნი ა. ჯემალიანი მართლმორწმუნე, ცნობილი დაშნაკელია.

მაგრამ ჩვენ წინდაწინ ვიტყვით: როცა ამ საქმეში მტყუანი გამოვა დაშნაკელი ბ. ა. ჯემალიანი, მაშინ დაშნაკცუტიუნი იპოვის „გასაძრომს"—გამოაცხადებს საყოველთაოდ: ჯემალიანი დაშნაკელი არ არისო.

— „დაშნაკცუტიუნის" „ორიზონი" კი დასწერს, როგორც ჩვეულებათ აქვს ამ გაზეთს ასეთ შემთხვევებში—ქართველ სოციალ-დემოკრატებს ნიშანში ჰყავს ამოღებული სომხის ხალხი საერთოდ, მის წინააღმდეგ არის ამხედრებულიო.

დაშნაკელების ენით ასეთ მოღვაწეობას ეწოდება „კეთილ-მეზობლური" განწყობილების განმტკიცება საქართველოსა და სომხეთს შორის!

ს.-დ. ფრაქციაში

(ამხ. ვლადიმერ ახმეტელაშვილის მოხსენება).

17 აგვისტოს ევგენი გეგეჭკორის შემდეგ მოხსენება გააკეთა ბერლინიდან დაბრუნებულმა ვლადიმერ ახმეტელაშვილმა, რომელიც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ გაგზავნა გერმანიის სოც.-დემოკრატებთან საქართველოს დამოუკიდებლობის შესახებ მოსალაპარაკებლად. და დავალებული ჰქონდა გაეცნო გერმანული ამხანაგებისათვის ის მდგომარეობა, რომელმაც მიგვიყვანა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე.

მე გავემგზავრე ჩვენს დელეგაციასთან ერთად,—თქვა მომხსენებელმა—ფონ-ლოსოვმა მკითხა: სად მიდიხართ თქვენაო, მე უთხარი დელეგაციის წევრი ვარ მეთქი. ის, როგორც გამოირკვა მიმხვდარიყო, რომ მე სოციალ-დემოკრატი ვიყავი და მასთან არა დელეგაციის წევრი. ჩვენ რომ ბერლინში ჩავედით, მაშინათვე მოგვათავსეს ოფიციალურ სასტუმროში. ფონ ლოსოვმა აქაც მითხრა, რომ თქვენ ალბათ აქ ჩვენთან უხერხულათ იგრძნობთ თავს და შეგიძლიათ ამხანაგებთან გადახვიდეთო. მე გადავედი ცენტრალურ სასტუმროში, მაგრამ ისიც ფილიალური განყოფილება ყოფილიყო იმ წინანდელი სასტუმროსი. მე მეორე დღესვე შევუდექი მუშაობას, მასთან გავიგე, რომ ჩხენკელს არ უჯერებდენ, ეჭვის თვალით უყურებდენ. ყველანი მოელოდა ოფიციალურ წარმომადგენლის მოსვლას. „ფორვერტსიც" ძლიერ დაინტერესებული იყო ამ საკითხით. მე ვნახე ერიკ (არა ედუარდ) ბერნშტეინი, რომელსაც საქართველოზე ბევრი წერილები დაუწერა და საქართველოს საკითხი დღიურ წესრიგში დაეყენა. მე მოვახერხე შეიდემანის, დავიდის, კონის და სხვების ნახვა. დამინიშნეს 4 საათი. მე კი 3 საათზე მივედი. ვიდრე მოხსენებას გავაკეთებდი ედუარდ ბერშტეინი, განსაკუთრებით კონი გაკვირვებულნი იყვენ ჩვენი საქციელით და ამბობდენ: როგორ მიმართეთ გერმანიას, ამისთანა მტაცებელი, იმპერიალისტური ქვეყანა მეორე არ არის დედამიწის ზურგზეო. ნუ თუ წერეთელი და ჩხეიძეც ამ აზრისა არიანო. მე მათ მოხსენება გაუკეთე და უთხარი, რომ გერმანიისათვის არ მიგვემართა, მაშინ ოსმალეთი ჩვენი მხარის ფაქტიურ ოკუპაციას მოახდენდათქო. ჩემი მოხსენების შემდეგ ედუარდ ბერნშტეინმა შეხედულება შეიცვალა და აღიარა, რომ თქვენი ნაბიჯი ერთად ერთი გამოსავალი გზა ყოფილა შექმნილი მდგომარეობიდანო ხოლო კონი მაინც არ იწონებდა ჩვენს ტაქტიკას. მან სთქვა, რომ, როცა თქვენ იქ დამოუკიდებლობას აცხადებდით, მაშინ სხვადასხვა მიმდინარეობა იყო თქვენშიო. (ალბათ მათ ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებლობა რომ გამოცხადდა ის აქვთ მხედველობაში). ამით გათავდა ჩემი პირველი საუბარი. შემდეგ გადავწყვიტე მენახა კ. კაუცკი. ბერშტეინმა მითხრა, ჯერ მე ვინახულებ და ნიადაგს მოგიმზადებო. მაგრამ იმ ხანათ კაუცკი ბერლინში არ იმყოფებოდა. საღამოს დავბრუნდი და ვინახულე ჩხენკელი და მასთან მქონდა ლაპარაკი. ვიდრე კაუცკის ვნახავდი, გადავსწყვიტე შეიდემანის ნახვა. თან ფონ-ლოსოვმაც მირჩია, შეიდემანს აუცილებლათ მოელაპარაკეო. ამ დროს შემხვდა მიხაკო წერეთელი და მითხრა მეც წამოვალ შენთან შეიდემანთანო. ჩვენ წავედით და ვნახეთ შეიდემანი. მან გამაცნო დავიდი, ჩვენ საერთოდ არ გვესიამოვნა, რომ იქ იყო ნაციონალისტი და თავისუფლად ლაპარაკი არ შეგვეძლო. მე უთხარი შეიდემანს, რომ თქვენთან ლაპარაკი მსურს მეთქი. ამ დროს მ. წერეთელმა დაუწყო ლაპარაკი ჩვენს ისტორიულ უფლებებზე და სხვ. შეიდემანმა მოკლეთ მოუჭრა მიხ. წერეთელს, რომ ისტორიულ უფლებას იმდენი მნიშვნელობა არ აქვს, რამდენიც ფაქტიურ ძალთა განწყობილებასო.

მესამე დღეს შევხვდი შეიდემანს, ედუარდ ბერშტეინს და დავიდს. მე მათ გაუკეთე მოხსენება. მათ მითხრეს, რომ ჩვენ პრინციპიალურად ერის დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ არასოდეს არ ვიყავითო, მაგრამ დღეს ისეთი ატმოსფერა და მდგომარეობაა შექმნილი, რომ რუსეთთან დამოკიდებულების გამწვავება არ გვინდა. რეიხსტაგის სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციაში მოხსენება გააკეთი თვით შეიდემანმა. ფრაქციაში შეიდემანის აზრმა გაიმარჯვა და ფრაქციამ დაადგინა ჩვენს დამოუკიდებლობას მხარი დაუჭიროს პარლამენტში. მერე მე მათ ხშირათ ვხედავდი და ვესაუბრებოდი. იმ ხანათ „ფორვერტსმა" (სოც. დემ. გაზეთია) გამომიგზავნა თავისი თანამშრომელი, რომელსაც მე გადავეცი მრავალი ფაქტები საქართველოს შესახებ. „ფორვერტსში" დაიბეჭდა წერილი საქართველოს შესახებ, მაგრამ არ ვიცი ტენდენციურათ იყო დაწერილი თუ არა, ისე კი ზოგიერთი ფაქტები გადამახინჯებული იყო. მაშინ მე დავწერე წერილი და „ფორვერტსში" მოვათავსე, სადაც ის გაუგებრობა, რომელიც იმ წერილში იყო, მე გავფანტე. შემდეგ ვინახულე კ. კუცკი. მასთან დიდი ლაპარაკი არ მომიხდა. მან მაშინათვე შეკითხვა მომცა: ნ. ჟორდანია არის თუ არა ამ აზრის და ეთანხმება თუ არა წერეთელს და ჩხეიძეს, მე უპასუხე. მან სთქვა, რომ მე მინდა ამ საკითხს შევხედო საერთაშორისო თვალსაზრისითო.

შემდეგ გავულაპარაკე ბერნშტეინი, რომელიც უმტკიცებდა, როგორც ყველას, რაღა უნდა ექნათ იმ პირობებში, რომელშიდაც ისინი მოხვდნენო. შემდეგ ფრაქციის კულუარებშიც შემხვდა ლაპარაკი, ყველაზე უფრო წინააღმდეგი იყო ლედებური და კონი. ლედებური ამბობდა, რომ შეიძლება მეტი გამოსავალი გზა არ იყო, მაგრამ მე მაინც არ შემიძლია ამ ნაბიჯს შევურიგდეო. თქვენთვის გაცილებით უკეთესი იქნებოდა ბალშევიკებს შეერთებოდითო. მე მაშინ უპასუხე, რომ მე გეუბნებით, როგორც ახმეტელაშვილი და არა პარტიის წარმომადგენელი, რომ ოსმალეთის მოსვლა მირჩევნია ბალშევიკების მოსვლას მეთქი, კიდევაც მოუყვანე საბუთები. ის გადირია, როგორ შეიძლება ასეო. შემთხვევით ჩაგვიარა დამოუკიდებელ ფრაქციის წევრმა, რომელსაც ლედებურმა ზურგი შეაქცია. შევეკითხე რატომ სალამს არ აძლევ მეთქი, ამ ხულიგანს როგორ დაველაპარაკებიო, მითხრა, რაზედაც შევნიშნე: თუ ეს ხულიგანია, მაშინ ჩვენი ბალშევიკები ავაზაკები არიან მეთქი. მათ მირჩიეს ისევ შეუერთდით რუსეთსო. მე აუხსენი მათ თუ რა საფრთხეს წარმოადგენდა ჩვენთვის ოსმალეთი. მე უთხარი: თუ არსებობს ისეთი ჯადო, რომელიც შესძლებს დაგვაახლოვოს რუსეთს, რომელიც დღეს რამდენიმე სახელმწიფოს იქით არის, მაგას რაღა აჯობებს მეთქი.

შემდეგ ევგენი გეგეჭკორმა გააკეთა ვრცელი მოხსენება, რომელსაც კაუცკიც დაესწრო.

კაუცკიმ სთქვა, რომ ეს რა პარტიის საკითხია, რათ უნდა გაარჩიოს ეს პარტიამაო. მაშინ ბერნშტეინმა უთხრა: მოხუცო, ასეთი საკითხი არ იყო რუმინიის საკითხი, ის ხომ გაარჩია პარტიამ და თავისი შეხედულება გამოიტანა? ბოლოს კაუცკიც მოლბა და ჩვენ თანაგრძნობით დაგვიწყო ცქერა.

საერთოდ უნდა ვსთქვა, რომ ბერნშტეინმა დიდი დახმარება გაგვიწია. გაზეთებში სულ სწერდა და ისედაც ყველა დეპუტატს საქართველოზე ესაუბრებოდა: ოსმალეთის რეფერენდუმის შესახებ მე პროტესტი დავსწერე, მაგრამ არცერთმა ბურჟუაზიულმა გაზეთმა არ დამიბეჭდა, მერე მივიტანე „ფორვერტსში", მაგრამ იქაც მხოლოდ ქრონიკის სახით დაბეჭდეს.

გერმანიის საერთო მდგომარეობის შესახებ შემიძლია ვსთქვა, რომ როგორიც იყო ბერლინი ამ 10 წლის წინეთ, ისეთია დღესაც ტანისამოსის და სისუფთავის მხრით. მართალია იქ სუროგატებს ხმარობენ, მაგრამ სისტემატიური დამშევა არავის ემჩნევა. მე წინათ მინახავს მსუქანი პოლიციელები ბერლინში და ეხლა კი ვერ დავინახე ასეთი ხალხი და ვიკითხე სად არიან ის „მსუქნები" მეთქი? მიპასუხეს, რომ ყველა ფრონტზეაო.

დეპეშები

(ამიერ-კავკასიის დეპეშათა სააგენტო).

18 აგვისტო.

მოსკოვი. აღმოსავლეთის ფრონტი. ალაპაევის მიმართულებით ჩვენმა ჯარებმა ბრძოლით დაიკავეს სუხოლოვსკოე, ზაუშკინო და კოჩანოვკოე. მოწინაამდეგე გაიქცა. სად. მინუტნაიას მიდამოებში ბრძოლაა. სად. პანში გაგზავნილ მზვერავებს არ აღმოუჩენიათ იქ მტერი. ჩვენმა ჯავშნიანმა მატარებელმა სად. ოხოტნიჩაიადან ჩაჩუმა მტრის ზარბაზანი. ჩვენი რაზმი, რომელიც სიმბირსკზე მიდის მდინ. სვიაგის ხიდს მიადგა ოტრადის მხრით. მტერი იერიშით მოვიდა სად. ოხოტნიჩაიაზე, მაგრამ ჩვენმა ჯარმა უკან დაახევინა. მტერმა დასტოვა დიდძალი მოკლულები, ორი ზარბაზანი და ტყვიისმფრქვეველები. ყაზანთან მარცხენა ნაპირის რაზმმა დიდი ბრძოლის შემდეგ დაიხია მდ. სუმკამდე. სხვა ფრონტებზე ცვლილება არ მომხდარა.

ბერლინი. იზერსა და ანკრს შუა ბრძოლა გაძლიერდა. რუანის ორივე ნაპირად მტერმა სასტიკი იერიშები მოიტანა. მტერი აქ ცდილობდა ჩვენი ფრონტის გარღვევას. გენერალი ხუტიერის ლაშქარმა მოიგერია მტრის ყველა იერიშები. ფრანგებს დიდი ზარალი მოუვიდათ. გუშინდელი იერიშების მთავარი პუნქტათ მდინარე ავრის ორივე მხარეს მდებარე ადგილები იყო. გუაინენ-კურტასთან მტერმა შესძლო ზოგიერთი ადგილების დაკავება. კონტრ-იერიშით მტერი იძულებული გავხადეთ უკან დაეხია. ამიენ-რუანის მოწინავე ხაზის ნაწილი ღამით ჩვენ დავიბრუნეთ. მდ. ვესლზე ხანგამოშვებითი საარტილერიო სროლაა.

სტამბოლი. პალესტინის ფრონტი. ზღვის ნაპირსა და მდ. იორდანეს შუა უმნიშვნელო სამხედრო მოქმედებაა. იორდანეს აღმოსავლეთის ნაპირად მტერმა ყუმბარები დაუშინა ჩვენს სანგრებს. აქ ჩვენ მტერს შევუტიეთ და უკან დავახევინეთ, რომელმაც ბრძოლის ველზე დასტოვა 50 კაცი მოკლულ-დაჭრილი.

ბერლინი. მდ. ავრის ორივე ნაპირად მტრის მოტანილი იერიშები მოგერიებულ იქნა. უაზის და ენის შუა საარტილერიო

ბრძოლაა. მტრის იერიშები მოვიგერიეთ

პარიზი. საფრანგეთის ჯარები ავრის სამხრეთით და ჩრდილოეთით წინ მიიწევენ. რუანის დასავლეთით ჩვენმა ჯარებმა აიღეს კამპ-დე-ცეზარის სანგრები. მდ. სამხრეთით ჩვენმა ჯარებმა წინ წასწიეს ბრძოლის ხაზი ბევრენამდე. გუშინ წამოყვანილ ტყვეთა რიცხვი 1000 კაცს აღემატება. წამოვიღეთ დიდძალი ტყვიისმფრქვეველები და სამხედრო მასალა. სამხრეთით ჩვენმა ჯარებმა დაიკავა კ ნნი სიურმატც. გერმანელთა სასტიკი იერიში სარნუასთან მოგერებულ იქნა. ენის მიმართულებით ჩვენმა ჯარმა დაიკავა ოტრეშას მიდამოებში გერმანელთა პოზიციები და წამოიყვანა 240 ტყვე.

ვენა. სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტზე ცვლილება არ მოხდარა. ალბანეთში სემენი—ბოგენის ხაზზე მოტანილი იერიში მოვიგერიეთ.

ვენა. გერმანიის ჯარების მთავარ სადგომში მომხდარი თათბირი საყოველთაო ყურადღებას იქცევს. გაზეთები დარწმუნებული არიან, რომ პოლონეთის, ფინლიანდიის და ბალტიის მხრის რუსეთის პროვინციების შესახებ გამოტანილი იქნება განსაზღვრული გადაწყვეტილებანი. აღმოსავლეთის საკითხი უნდა განხილულ იქნას. იმედი აქვთ, რომ ამ საგანზე მიღებული გადაწყვეტილებას არსებითი გავლენა ექნება, საქმის საერთო მდგომარეობაზე.

მოსკოვი. ჩეხო-სლოვაკთა ფრონტი. როგორც იუწყებიან ყაზანის რაიონში დიდი ბრძოლა ყოფილა. ბევრი ადგილები ხელიდან ხელში გადადიოდა. დანარჩენ რაიონებში საბჭოთა ჯარების მდგომარეობა მტკიცეა.

უკრაინაში. კიევიდან იუწყებიან: საზავო დელეგაციის წევრის რაკოვსკის სიტყვით საზავო მოლაპარაკების გაჭიანურება გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ საზღვრებზე დიდხანს მოუნდით თათბირსო და ჯერაც არ შევთანხმებულვართო. ზოგიერთ საკითხში, როგორიცაა მაგ: საქონლის გაცვლა-გამოცვლა მოვაგვარეთ. რაკოვსკის იმედი აქვს, რომ მიუხედავათ საერთაშორისო ხასიათის საქმეთა გართულებისა, ზავი მაინც შეიკვრება უკრაინასა და რუსეთს შორის.

მდგომარეობა გერმანიაში. რუსეთის დელეგაციის წევრი ლარინი, რომელიც გერმანიიდან დაბრუნდა, ბალშევიკური წყაროებიდან მიღებული ცნობებით შემდეგს გადმოგვცემს: ამ ჟამად გერმანიის მასსაში მოითხოვენ, რათა რუსეთს და უთმოს მთავრობამ როგორც ტერიტორიალურ, ისე ეკონომიურ სფეროში, რაიც გამოწვეულია იმ მდგომარეობით, რომელსაც გერმანია განიცდის წინააღმდეგ მოლოდინისა დასავლეთ ფრონტზე. აღმოსავლეთის ფრონტზე ზავის დაცვა გერმანელებს სავალდებულოთ გაუხდიათ. ამით აიხსნება შემოტევის შეჩერება. ზოგიერთ გაზეთებში საკითხი აღძრა, რაც შეიძლება ადრე დაეთმოს რუსეთს ზოგიერთ საკითხებში.

19 აგვისტო.

ბერლინი. ბუკუას სამხრეთ-დასავლეთით და ანკრას ჩრდილოეთით ქვეითი ჯარების შეტაკებები ხდება. ავრას ორივე ნაპირას მტერი განაგრძობდა გუშინ შეტევას. რუანის ორივე ნაპირად ბევრენის და ლასინის შუა მტერმა რამდენჯერმე მოიტანა იერიში. ენის ჩრდილოეთით ძლიერი საარტილერიო სროლის შემდეგ ფრანგები იერიშით მოვიდენ. ოტრეშის ჩრდილოეთით მტერმა შესძლო ჩვენ მიერ დაკავებულ წინა ხაზებში გამაგრება. დანარჩენ შემთხვევებში მტრის იერიშები მოგერიებულ იქნა.

მდ. ვესლასთან ქვეითი ჯარების ბრძოლაა. ბრეენსა და ფიემს შუა ძლიერი საარტილერიო სროლაა.

სტამბოლი. პალესტინის ფრონტი. ზოგიერთ ადგილებში საარტილერიო სროლაა. იორდანეს აღმოსავლეთ ნაპირად ჩვენ მოვიგერიეთ მტრის იერიშები. იერუსალიმსა და იორდანეს შუა ხდება მტრის ძალების გადაჯგუფება.

პარიზი. კანნი-სიურ-მატცისა და ბევრენის რაიონში მთელი დღე გაგრძელდა საარტილერიო სროლა. ავრის სამხრეთით ტყვეთ წამოვიყვანეთ—150 გერმანელი.

ლონდონი. ინგლისის ჯარები, რომლებიც ქალაქის ახლოს იმყოფებოდენ ბაქოში შევიდენ.

თფილისის რადიო-სადგურის ცნობა: ბაქოს რადიო-სადგურს შევეკითხეთ 18 აგვისტოს—გამოირკვა, რომ ინგლისის ჯარი მართლა შესულა ქალაქში იქაური მთავრობის თხოვნის თანახმად. ბალშევიკური მთავრობა ბაქოში აღარ არსებობს. ძალა-უფლება ზოგიერთ სოციალისტების, ცენტრო კასპის და აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის ხელშია. ბაქოს იცავენ ინგლისის ჯარებთან ერთად. მდგომარეობა მტკიცეა.

მოსკოვი. ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა უბრძანა ადგილობრივ საბჭოებს რუსეთის კონსტიტუციის საბჭოს ყველა დაწესებულებებში გამოჰკიდონ თვალსაჩინო ალაგას.

ციურიხი. „პტი-პარიზიენი“ იუწყება, რომ გერმანელები დიდი ბრძოლისათვის ემზადებიან დასავლეთ ფრონტზეო.

ვენა. როგორც სჩანს ბალშევიკური ჯარების წინსვლა ჩეხ-სლოვაკთა ფრონტზე წარმატებით მიმდინარეობს, ვინაიდან ინგლისური პრესა მეტად სწუხს ჩეხ სლოვაკთა საძნელო მდგომარეობით, რომ ბალშევიკებს ეხმარებიან ავსტრო-უნგრეთის სამხედრო ტყვეები რიცხვით 50 ათას კაცამდეო.

ლონდონი. გაზეთი „დეილი ნიუსი“ მორიგ წერილში მოითხოვს დაუყოვნებლივ აღმოუჩინონ დახმარება ჩეხო სლოვაკებს, ვინაიდან ისინი სუსტნი არიან, რომ გაუმაგრდენ ბალშევიკურ ძალებსო.

ვლადივოსტოკიდან იუწყებიან, რომ იქ შიმშილიაო.

სტამბოლი. როტერდამიდან იუწყებიან: ავსტრალიელებს დღემდე დაუკარგავთ 51 ათასი კაცი მოკლული, ერთი მილიონი დაჭრილი და 3 ათასი ტყვე.

მოსკოვი. აღმოსავლეთის ფრონტი. ტაგილის მიმართულებით ჩვენ დავიკავეთ სოფ. ტარასკოვი და მივიწევთ სად. ტავატუისკენ. მტერმა ძალები გადაიყვანა კუნგურის ფრონტიდან ეკატერინობურგისაკენ. ჩვენმა აეროპლანებმა მტრის ბანაკში ყუმბარები ჩაყარეს. სხვა ფრონტზე ცვლილება არ მომხდარა.

უკრაინაში ბალშევიკურ წყაროებიდან მიღებული ცნობით გლეხთა აჯანყებაა. ბერლინის გაზეთებიც კი აღნიშნავენ ამ მოძრაობას, არც უკრაინის ოფიციოზები მალავენ. ოდესიდან იტყობინებიან, რომ სრულიად უკრაინის რევოლუციონურ კომიტეტს ბრძანება გამოუცია დაიწყონ შეიარაღებული ბრძოლა გერმანიის მოძალადეთა წინააღმდეგ. 11 აგვისტოს ჩერნიგოვი აჯანყებულთა ხელში იყო; აჯანყებულებმა ხელთ იგდეს ზარბაზნები, ტყვიისმფრქვეველები, სახელმწიფო ბანკი და რკინის გზის კასები. ნემეცთა გარნიზონი 1500 კაცისაგან შემდგარი დახოცეს. გერმანელი ჯარების მოახლოვებისას აჯანყებულებმა დასტოვეს ქალაქი. ხელთ იგდეს აჯანყებულებმა აგრეთვე სად. ნეჟინი, მაგრამ შემდეგ კიევიდან მოსულმა გერმანიის ჯარებმა გარეკეს აქედან აჯანყებულნი.

საბჭოთა მთავრობის ბრძანებით ადგილობრივ საბჭოებს უფლება არ აქვთ ბანკებიდან შენახული ფულების კონფისკაცია მოახდინონ.

უკანასკნელი ცნობები

ლეჩხუმის მდგომარეობა.

გუშინ ქუთაისიდან შემდეგი დეპეშა მივიღეთ: „ლეჩხუმის უბედურება თავდება. გორმაღალზე დამარცხების შემდეგ „ბანდა“ დიდ ძალას აღარ წარმოადგენს. აეროპლანები ლეჩხუმისაკენ ხშირად მიფრინავენ. ნიკორის ძირში მათ ყუმბარები ჩაჰყარეს, რის გამოც ბრბოს საგრძნობი ნაწილი გაიფანტა. დერჩის საზოგადოება მთავრობის ჯარმა დაიპყრო. ეხლა მთავრობის ჯარს უპყრია ერთის მხრივ მაღალი თავშავა და მეორის მხრივ—ხომლის მთის ძირი. ზოგიერთი ნასტრაჟნიკალი ბრბოს მეთაურების სახლები ჯარმა დასწვა. ალპანის საზოგადოებამ იარაღი ნებით აიყარა. ასევე აპირებენ ლაილაშის და ორბელის საზოგადოებები. ჰქვიშის საზოგადოების დასამორჩილებლად ნაქერალის მთით წავიდა პატარა რაზმი, რომელსაც ლაშხელი სვანები შეუერთდებიან და ხვალ უთუოდ ჰქვიშის დაიკავებენ. სვანეთი მთავრობის მხარეზეა. საჩხერიდან რაჭაში შეიარაღებული ბრბო გადმოვიდა, მაგრამ რაჭველებმა თვითონ გარეკეს. ლეჩხუმის „ბანდამ“ დაიკავა რაჭველი სოფლები თხმორი და გოგოლათი, მაგრამ ეხლა ამათაც ერეკებიან. მეამბოხეთა სიმხეცე გაჩოუთქმელ საშინელებამდე ადის. ლამაზ ქალებს იტაცებენ და ერთი მეორეში კენჭის ყრით ინაწილებენ. ამას წინათ მოკლული სტუდენტი ახვლედიანის მარტო ტანი ნახეს, თავი დაკარგულია. ამისი და, მასწავლებელი ქალი, კენჭით ვიღაც ვოლეთიანს რგებია. საცოდავი ქალი გაგიჟებულა და მის მტარვალს დაბმული ჰყავს. ლეჩხუმიდან ხალხის არჩეული დელეგაცია ჩამოვიდა. ისინი „ბანდიტებმა“ ცაგერში თურმე მიიყვანეს, თავისი სულელური მოთხოვნილებები მისცეს და სიკვდილით დაემუქრენ, თუ მთავრობასთან სხვა რამეს იტყოდენ. ხალხი ბრბოს წინააღმდეგ საშინლად ამხედრებულია. ვფიქრობთ, ლეჩხუმში სხვა კუთხეებიდან შემოსულ მორჩილებს და სხვა ავაზაკებს თვითონ ხალხი ან ამოჟლეტავს, ან შეიპყრობს. გუშინ ქუთაისში ჩამოვასვენეთ სულაქველიძეს რაზმის დროს დახოცილი ხუთი რაზმელი. დახოცილთა მარტო ძვლები დარჩა“.

—

ისიდორე რამიშვილმა ბაქოდან შემდეგი დეპეშა მიიღო: მთელი შემადგენლობა ბაქოს აღმასრულებელი კომიტეტისა და მასთან მისი მეთაური შაუმიანისა დატუსაღებულია.

ჟურნალ-გაზეთებიდან

სოციალ. რევოლუციონ. პარტიის ცენტრალური ორგანოს აზრი ამიერ-კავკასიის შესახებ.

„ნოვოე ნაროდნოე დელოს“ მე-4 № ში სწერენ:

„თავის წერილში ქართველი ერის ხელმძღვანელები—და ამავე დროს ხელმძღვანელნი რუსეთის დემოკრატიისა—აგვიწერენ ისტორიის ერთ-ერთ უსაშინელეს დრამას. კულტურული ამიერ-კავკასია, მიცემული ოსმალეთის პირში, სომხის ერი, რომელიც ასე თავგანწირვით მიისწრაფოდა სიცოცხლისკენ და რომელიც ეხლა ცოცხლივ იმარხება. საქართველოს სოციალ დემოკრატია, რომელმაც ამდენი მისცა რუსეთის სოციალიზმს და რომელიც ეხლა მიყვანილია იმ ზომამდე, რომ მან ეხლა მხოლოდ თავდაცვა უნდა აწარმოვოს—თავდაცვა თითქმის უიმედო—ხალხის ფიზიკური არსებობის გადასარჩენათ—ყველაფერი ეს სწარმოებს გალვივებულ ნაციონალურ შუღლის ატმოსფერაში იქ, საცა ისტორიულათ წარმოუდგენელათ გადახლართულია წმინდა იდეები და იდეალები ინტერნაციონალური, თითქმის ხანჯლით ხოცვა-ჟლეტასა და ველურ ცხოვრებასთან. „ჩვენ გვსურს, ამხანაგებო, რომ თქვენ მთლიანათ გაიგოთ ჩვენი მდგომარეობის მთელი ტრაგიზმი“—აი ეს სიტყვები ჩვენ დროშიც კი მოქმედობს ნერვებზე. წერეთელი, როგორც პატარა ერის წარმომადგენელი, გადასული რომელიმე ფაშის ხელში, ჟორდანია ერთ რიგში თათრის ბეგებსა და ქურთის ბელადებთან... ამის მთელი სიმძიმე მართლა უნდა იგრძნოს და განიცადოს კაცმა. უნდა მიხვდე, თუ როგორ ჩამოვიდა კაცი რუსეთის ფედერატიულ რესპუბლიკისთვის ბრძოლიდან ეფემერული საქართველოს რესპუბლიკის შექმნამდე და ამ მიზანს მოახმაროს მთელი ძალები თავის გონებისა, მთელი ბრწყინვალება თავის იდეალებისა. ჩვენ ბევრში არ ვეთანხმებით მათ პოლიტიკას, მაგრამ მაინც ვერ ვიღებთ გამბედაობას გავკიცხოთ წერეთელი, ვლანძღოთ ჟორდანია. ჩვენ კარგათ ვიცით, რომ ამიერ-კავკასიის ტრაგედიას გამოსავალი არა აქვს, იქ არ არიან არც დამნაშავენი. ეს დამნაშავენი აქ იმყოფებიან, ეს ისინი, რომელთაც ბრესტში ამიერ-კავკასია გაჰყიდეს, რომ თავის ძალა უფლება შეენარჩუნებინათ. ყველაზე საშინელი ბრესტის ხელშეკრულობაში არის პასუხსაგებ ყარსის, არტაანის და ბათუმის გადაცემის შესახებ. მაგრამ როგორ უცქერიან ამიერ კავკასიის ტრაღედიას თვით მისი ავტორები? აი რას სწერს „პრავდა“ (სტატია: „რუსეთის სოციალ-პატრიოტიზმის გმირი ბერლინში“): „კავკასიის მენშევიკებმა გაგზანეს დელეგაცია ბერლინში თავის დამოუკიდებელი საქართველოს მოსაწყობათ... ჩხენკელი მოქმედებს საქართველოს მთავრობის სახელით რომელსაც სათავეში უდგანან ჟორდანია და რამიშვილი და რომელთაც ყველაფერში ეთანხმება წერეთელი და ჩხეიძე... თუ მათ სწადდათ ბრძოლა გერმანიის იმპერიალიზმთან—ეს შეეძლოთ მხოლოდ რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკასთან ერთად“. თქვენ გესმით? ბრძოლა გერმანიის იმპერიალიზმთან... რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკის საშუალებით, რომელმაც უარჰყო ეს ბრძოლა და გადასცა ამიერ-კავკასია. რა არის ეს? ცინიზმი, დაცინვა თუ სადიზმი? რაღა დაუმატოთ ამას? და გვაგონდება წერეთლის ნაღვლიანი სიტყვები დამფუძნებელ კრებაში, რომელიც მან მიმართა საერთოდ ბალშევიკებს და კერძოთ ველოდარსკის: „მე თქვენ გეუბნებით, თუ ჩვენ სამჯერ გადიდებული კალედინელები ვიქნებით თუ ჩვენ ათჯერ მეტა ვცდებოდით და თუ მთელი ჩვენი წარსული პოლიტიკა დანაშაული იყო, ამაზე თქვენ, მოქალაქე ველოდარსკი, მაინც ვერ ააშენებთ თქვენ დანაშაულობათა გამართლებას“.

აფხაზეთის ამბები

სოხუმის ოლქში ამ ბოლო დროს მდგომარეობა მეტად გამწვავდა. ეს უმთავრესად გამოწვეული იყო ოსმალთა აგენტების აგიტაციით. მიუხედავათ იმისა, რომ ოსმალეთმა ოფიციალურათ ამას წინათ გადმოსხმული დესანტი უკან წაიყვანა, იქ მაინც დარჩა ჯარის ნაწილები, რომლებიც ჩუმათ მოქმედებდენ. ამ ნაწილებს თანდათან ემატებოდენ პატარ პატარა ძალები, გარდა ამისა, ოსმალთა აგენტებმა გამოაცხადეს სოხუმის ოლქის თათრების მობილიზაცია და შეაიარაღეს ისინი. მათი მთავარი შტაბი ცნობილ თურქოფილ ტატაშ მარშანიას სახლში იყო ს. ქდერდში. აქედან მზადდებოდა თავდასხმა სოხუმზე. აფხაზთა საბჭოშიც ჰყავდა ოსმალეთის აგენტებს თავისი წარმომადგენლები, რომლებიც შესაფერ მუშაობას ეწეოდენ მათ სასარგებლოთ. ამათი წყალობით დამოკიდებულება საქართველოს მთავრობასა და მის წარმომადგენლებთან თანდათან მწვავდებოდა, მაგრამ მეორე მხრით აფხაზთა საბჭოში მუშაობენ ჭეშმარიტი დემოკრატები—აფხაზეთის ნამდვილი გულშემატკივარნი, რომელნიც დამღუპველათ სთვლიდენ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან დამოკიდებულების გამწვავებას. ეს პოზიცია 4 აგვისტოს გამოვიდა საბჭოდან და განაცხადა პროტესტი საბჭოს უმრავლესობის მოქმედების წინააღმდეგ. მაგრამ ამან მაინც ვერ შეაჩერა აფხაზ მემამულეთა თურქოფილური მუშაობა პირიქით, ისინი კიდევ უფრო გათამამდენ და იქამდე მივიდენ, რომ დაიწყეს ლაპარაკი ქართული ჯარის სოხუმის ოლქიდან გაყვანაზე, შეუთანხმდენ რუსის ნაციონალისტებს და სხვა ბნელ ძალებს. ამან აიძულა ოპოზიცია ენერგიული ზომებისათვის მიემართა. 15 აგვისტოს, დილის 9 საათზე, როცა აფხაზთა საბჭოს ოფიციალური კრება უნდა გახსნილიყო, საბჭოს ბინაზე მივიდა შეიარაღებული რაზმი და ოპოზიციამ ძველი საბჭო დათხოვნილად გამოაცხადა. საბჭოს უმრავლესობამ, განსაკუთრებით მისმა გლეხთა ნაწილმა ეს მოიწონა და ამ ნაირათ ახალ საბჭოში ძველის უმრავლესობა ისევ შევიდა. რაც შეეხება ოსმალთა მომხრეებს, ისინი ახალმა საბჭომ სამშობლოდან განდევნილად გამოაცხადა. ამ საბჭომ დაირქვა დროებითი საბჭოს სახელით შეიყვანა თავის წრეში სხვა ეროვნებათა წარმომადგენლებიც და მიზნათ დაისახა მოკლე ხანში მოიწვიოს საყოველთაო კენჭის ყრით არჩეული საბჭო, რომელიც საბოლოოთ გადასწყვეტს ყველა კითხვებს. ახალი საბჭო სავსებით დგას საქართველოს მთავრობასთან დადებულ ხელშეკრულობის ნიადაგზე და აცხადებს, რომ მიზანი და გზა საქართველოს და აფხაზეთის დემოკრატიას ერთი აქვსო, აი როგორი მოწოდებით მიმართა დროებითმა საბჭომ აფხაზეთის ხალხს:

აფხაზთა დროებითი სახალხო საბჭოსაგან აფხაზეთის მცხოვრებთ:

აფხაზთა სახალხო საბჭო იმ შემადგენლობით, რომელიც ხელოვნურათ იყო შექმნილი ოსმალთა აგენტების მიერ, დაეცა. აფხაზეთის დემოკრატიამ მოიშორა გზიდან თავისი მტრები და შექმნა აფხაზეთის დროებითი სახალხო საბჭო.

აფხაზეთის დროებითი სახალხო საბჭო მიზნათ ისახავს დაუყონებლივ შექმნას სრულ უფლებიანი ორგანო, რომელიც გამომხატველი იქნება აფხაზეთში მცხოვრებ ერთა ინტერესების განურჩევლად ეროვნებისა.

სანამ შეიქმნებოდეს აფხაზთა წარმომადგენლების სრულ უფლებიანი ორგანო, აფხაზთა დროებით სახალხო საბჭოში მოწვეულ არიან ყველა ეროვნების წარმომადგენელნი, რომელნიც აფხაზეთში სცხოვრობენ. ჩვენს წმიდა მოვალეობათ ვთვლით დავიცვათ აფხაზეთის მცხოვრებთა ინტერესები, განურჩევლად ეროვნებისა. აფხაზეთის ტერიტორიაზე დასაშვები არ არის არავითარი წოდებრივი და ეროვნული სხვადასხვაობა და ეროვნებათა უფლების შეზღუდვა. რაც შეეხება არა ქვეშევრდომთ, აფხაზთა სახალხო საბჭო შესძლებს მიიღოს ისინი როგორც სტუმრები და დაიცვას მათი პირადი ინტერესები და ქონებრივი უზრუნველყოფა. თუ დღემდე აფხაზთა სახალხო საბჭოში მხოლოდ აფხაზების წარმომადგენელი იყვნენ, ეს იმით კი არ აიხსნება, რომ აფხაზებს სურდა წარმომადგენლობის უფლება არ მიეცა სხვა ეროვნების ხალხისათვის. როცა დემოკრატიის როგორც აფხაზეთის, ისე სხვა კუთხის მტრები სცდილობდენ აფხაზეთი ოსმალთა ქვეშევრდომობის ქვეშ დაეყენებიათ, ამ დროს დემოკრატია იძულებული იყო შეექმნა აფხაზთა სახალხო საბჭო, რომელიც გამომხატველი იქნებოდა აფხაზეთის დემოკრატიის სურვილებისა. ძალა უნებურათ, აფხაზთა სახალხო საბჭომ, რომელიც შესდგება მხოლოდ აფხაზებისაგან, აიღო თავისი თავზე მთელი აფხაზეთის მცხოვრებთა წარმომადგენლობა.

როგორც კი შევიდნენ ოსმალთა აგენტები საბჭოში და როცა ისინი გაძლიერდენ, აფხაზეთის დემოკრატია გამოვიდა და მოაშორა საბჭოს ეს აგენტები.

აფხაზეთის დემოკრატიამ კავშირი შეკრა საქართველოს რესპუბლიკასთან, ჩვენ ჩვენს მუშაობაში დავდგებით ამ დროებით შეთანხმების ნიადაგზე.

უბედურება, რომელიც მოელის როგორც შიგნიდან, ისე გარედან აფხაზეთისა და საქართველოს დემოკრატიას—საერთოა და თავის გამოსვლებში ჩვენ საქართველოს მთავრობასთან ერთად შევებრძოლებით ამ საერთო უბედურებას. მომავალში ჩვენს დამოკიდებულებას საქართველოსთან და აფხაზეთის პოლიტიკურ ბედს განსაზღვრავს აფხაზეთის ხალხის მიერ საყოველთაო კენჭის ყრით არჩეული საბჭო.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის რწმუნებულს და საქართველოს ჯარის შავი ზღვის ნაპირის ფრონტის ხელმძღვანელს.

ჩვენ მოვალეობათ ვსთვლით შეგატყობინოთ, რომ 15 აგვისტოს აფხაზთა სახალხო საბჭოს მემარცხენე წრის ინიციატივით, საბჭოს შენობაში დაყენებულ იქნა დარაჯი. რადგანაც აფხაზთა ეროვნულ საბჭოში შედიოდენ ოსმალთა აგენტები, საინიციატივო ჯგუფის აღმასრულებელი კომიტეტის, (რომელშიაც შედიოდენ მემარცხენე დეპუტატები), თავმჯდომარემ ვლ. შარაშიძემ საბჭო მთელი თავისი შემადგენლობით გაუქმებულათ გამოაცხადა და ის პირნი, რომლებიც ხელს უწყობდენ ოსმალთა მთავრობის მიერ აფხაზეთის ოკუპაციას, განდევნილათ გამოაცხადა. საბჭოს შემადგენლობის უმრავლესობამ მოიწონა საინიციატივო ჯგუფის დადგენილება და შედგენილ იქნა დროებითი სახალხო საბჭო, რომელიც შეუდგა მუშაობას.

აფხაზეთის სახალხო საბჭო.

დეპეშა

გორი. გულის სიღრმემდე აღშფოთებულნი ვართ გორის ტრიბუნალის შესახებ შეთხზული ჭორებით, რომლებითაც საზოგადოებას გაუმასპინძლდენ ნაციონალ-დემოკრატები ეროვნულ საბჭოში და რომლებიც თავიანთ ქვენა მისწრაფებისთვის გამოიყენეს ზოგიერთმა ჟურნალისტებმა. გორის ტრიბუნალი ამ დღეებში გამოაქვეყნებს ოფიციალურ, უტყუარ საბუთებს მეჭორეების ცრუ ცნობათა გასანიავებლათ.

გორის ტრიბუნალის თავმჯდომარე.

ახალი ამბები

ოთხშაბათს, 21 აგვისტოს სად 6 საათზე დანიშნულია შეერთებული კრება საოლქო კომიტეტის, თფილისის კომიტეტის, რაიონული კოლექტივების ს. დ. მ. პ. ქალაქის თვითმართველობის დარბაზში, კითხვები მეტათ სერიოზულია და სთხოვენ ყველა წევრებს დაესწრონ.

◆ **კახეთიდან დაბრუნდა ჯავშნიან** მატარებელთა უფროსი ამხ. ვ. გოგუაძე, რომელმაც ბადიაურთან მომხდარ უწესოების შესახებ შემდეგი გადმოგვცა: უწესოება დაიწყო 8 აგვისტოს, რომელიც ათ დღემდე გაგრძელდა. უწესოების მიზეზი იყო ორივე მხრის, როგორც თათართა ისე ქართველთა, ბნელი ძალების და პროვოკატორთა მოქმედება, იარაღი ყველას ჰქონდა და ეს იყო მიზეზი ავაზაკთა თავისუფალ თარეშისა და ათასგვარ ბოროტ-მოქმედებისა, რასაც შედეგად მოჰყვა ბოლოს ორივე მხარის ერთ-ერთმანეთის წინააღმდეგ ამხედრება. აი ამ დროს მივასწარით ჩვენ და სისხლის დაუღვრელად ჩავაქრეთ ყოველგვარი გაუგებრობა. ეხლა უკვე მომხდარია თათრებსა და ქართველებს შუა სისხლის ღვრის და უთანხმოების ლიკვიდაცია. 90 პროც. იარაღისა ორივე მხარისაგან ჩამორთმეულია. იარაღი, დარჩათ მილიციას, ტყის მცველებს და გვარდიელებს. ხალხმა აღგვითქვა ჯარში გასაწვევ ახალგაზდების მოცემა და საერთოდ შესრულება მთავრობის ყოველგვარ განკარგულებისა. არჩეულია ორივე მხრიდან სალიკვიდაციო კომისია საბოლოოდ საქმის მოსაგვარებლად. საჭიროა მტკიცე ადმინისტრაციის შექმნა, მცოდნე პირების და პროპაგანდისტების გაგზანა სამუშაოდ იმ რაიონში.

◆ **სამხედრო მინისტრის ბრძანება.** გენერალი ოდიშელიძე თანახმად თავისი თხოვნისა სამხ. მინისტ. ბრძანებით თავისუფლდება მინისტრის თანაშემწ. თანამდებობისაგან და რჩება მინისტრის განკარგულებაში. დროებით აღმ. გენერალური შტაბის თანაშემწის თანამდებობისა გენერალ მაიორი ბენაშვილი თავისუფლდება ამ თანამდებობიდან და ინიშნება სამხედრო სამინისტროსთან არსებულ სალიკვიდაციო განყოფილების უფროსათ. მასვე მინისტრის ბრძანებით ევალება ზედამხედველობა სამხედრო ტოპოგრაფიის განყოფილებისა. სამხედრო კომისიის წევრი გენერალი ალექსანდრე გედევანიშვილი ინიშნება სამხედრო მინისტრის ამხანაგათ. ჩემს თანაშემწეს გენ. გედევანიშვილს ვაკისრებ პირდაპირი ზედამხედველობა და ხელმძღვანელობა გაუწიოს ეროვნული საბჭოს მიერ ჯარის ორგანიზაციის შესახებ მიღებულ ძირითად კანონების ცხოვრებაში გატარებას გამოცდილება, ღვაწლი და ენერგია გენ. გედევანიშვილისა მე მაიმედებს, რომ ის მოკლე ხანში სათანადოთ მოაწყობს საქართველოს რესპუბლიკის ჯარის ორგანიზაციას. მასთან ევალებ პერიოდიულათ მოხსენება გამიკეთოს თავის მუშაობის შესახებ. სამხედრო მინისტრი გიორგაძე.

◆ **სოხუმის ოლქიდან ჩამოსული** პროპაგანდისტი სასოფლო კომისიას ატყობინებს: გლეხებში დიდი ცვლილებაა ბოლშევიზმმა დაკარგა მათ შორის მნიშვნელობა. ცხოვრება ნორმალურ კალაპოტში დგება. გლეხები გრძნობენ თავიანთ შეცდომებს. ხშირ-ხშირად მათთან პროპაგანდისტების მისვლა გლეხებს აიმედებს ერთად ერთი საკითხი, რომლითაც გლეხის გულის მოგება შეიძლება—მიწის საკითხის სათანადო გადაჭრაა.

◆ 15 აგვისტომდე სიღნაღში ხოლერით ავათ გახდა 4, მორჩა ორი, გარდაიცვალა 1; მაჩხაანის რაიონში ხოლერით ავად გახდა 18, მოკვდა 6, მორჩა 9, გურჯაანის რაიონში: ავათ გახდა 2, შირაქის რაიონში ავათ გახდა 35, გადაიცვალა 16, მორჩა 19, [...]ნის [...] რაიონში ავათ გახდა 15, მოკვდა [...] მორჩა 4. [...] ვილებს 1 [...] მოუკვდათ [...]

◆ სოფ. ქვემო-ნიჩბისში (გორის მაზრა) იჩინა ხოლერამ თავი. 10 დან [...] აგვისტომდე ავათ გახდა 11, მოკვდა [...] მორჩა 6.

◆ სოფ. ამილახვარიანთ კარში (დუშეთის მაზრა) ხოლერით ავათმყოფობა გრძელდება. ეპიდემიის დაწყებიდან დღემდე ავათ გახდა 36, მორჩა—10, გარდაიცვალა—16.

◆ **ხოლერა.** უკანასკნელ დღე ღამის განმავლობაში ქალაქის საავათმყოფოში მიიყვანეს 7 ხოლერიანი და 5 ხოლერის ნიშნებით ავათმყოფი, მორჩა 4. გარდაიცვალა 3.

◆ **მარილის აღმოჩენა.** გუშინ გან[...] საკუთრებული რაზმის თანამშრომელმა ახვლედიანმა შეითან-ბაზარში აღმოაჩინა სამი ვაგონი მარილი. მარილის პატრონმა ახვლედიანს ორი ათასი მანეთი მისცა ქრთამათ. ახვლედიანმა ეს ფული რაზმის უფროსს წარუდგინა. გუშინ რაზმის თანამშრომელმა ს. დოლიძემ [...] აკავა კოჯორში მიმავალი ფარული ექვსი ფუთი მარილი. ინჟინერმა დაბ[...] ნიანცმა ხუთასი მანეთი ქრთამი მისცა დოლიძეს. დოლიძემ ეს ფული უფროსს წარუდგინა. დაბუნიანცი დააკავეს. [...] მოძიება სწარმოებს.

◆ **განათლების მინისტრმა** შუამდგომლობა აღძრა მთავრობის წინაშე, რომ თფილისის ქართული გიმნაზია და თმოს თფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს და განათავისუფლონ ეს შენობა იქ მდგომ მფრინავი რაზმისა [...] ლტოლვილებისაგან.

◆ **სასოფლო კომისიამ** დაგზავნა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში შემდეგი რიცხვი პროპაგანდისტებისა სამეგრელოში 7 პროპაგანდისტი; სოხუმის ოლქში 5; გორის მაზრაში 2[...] თფილისის მაზრაში 4; დუშეთის მაზრაში 6; სიღნაღის მაზრაში 1. თელავის და ზრჩალოს მაზრაში ამ დღეებში გაიგზავნება.

◆ **მილიციონერთა შორის.** თანახმად ქ. თფილისის მილიციის საერთო კრებისა და მილიციაში არსებულ საგამომძიებლო კომისიის დადგენილებისა, თავის თანამდებობიდან მილიციის უფროსმა გადააყენა დროებით პირველი უბნის კომისარი პარკაძე, მესამე უბნის არაკელიანი თავისი თანაშემწე არგუთინსკით მეოთხე უბნის კომისარი კარაბეკოვი მეთერთმეტე უბნის ბიუროტი, მხოლოდ მეორე უბნის კომისრის მოვალეობის დროებითი აღმასრულებელი კვერკველი დანიშნულ იქმნა თანაშემწის თანამდებობაზე.

◆ **ტყიბულის მაღაროები.** ადგილობრივ გაზეთებში მოთავსებული იყო ცნობა, თითქოს ტყვიბულის ქვა-ნახშირის მაღაროს მუშებმა ეკონომიური ხასიათის მოთხოვნილებანი წარუდგინეს ადმინისტრაციას და გაფიცვა გამოაცხადესო. გზათა სამინისტროში მიღებული უტყუარი ცნობები იმისა, რომ აღნიშნულ მაღაროს მუშებმა თუმცა მოთხოვნილებანი წარუდგინეს ადმინისტრაციას, მაგრამ გაფიცვას კი არ ჰქონია ადგილი. გაფიცვის შესახებ ცნობა სიმართლეს არ შეეფერება. გზათა სამინისტროს კანცელარიის გამგე ლომბაშიძე.

◆ **კოოპერატივთა ანგარიშის წარმოების შესასწავლი კურსები.** ამიერ-კავკასიის კოოპერატივთა კავშირთან არსებულმა ინსტრუქტორთა კოლეგიამ თავის უკანასკნელ კრებაზე გადასწყვიტა ამა აგვისტოს 25 დან ახალი სტილით დაბა ყვირილაში მოაწყოს კოოპერატივთა ანგარიშის წარმოების შესასწავლი მოკლე ვადიანი კურსები. კურსებზე მსმენელებად მიიღებიან კოოპერატივების წარმომადგენელნი და აგრეთვე გარეშენიც, რომლებიც კოოპერატივებში აპირობენ მუშაობას.

◆ **სამეგრელოს დამხმარე კომიტეტის** შუამდგომლობით სენაკის მაზრაში დამშეულთათვის მთავრობა გზავნის 4 ვაგონ ხორბალს.

◆ **ლე ცია.** დღეს, 20 აგვისტოს, პირველ რაიონის მუშათა კლუბში (ნაძალადევი) ექიმი ტურიაშვილი წაიკითხავს ლექციას—ჭლექის შესახებ. ლექციის შემდეგ სინემატოგრაფი გაშლილ ჰაერზე. ლექციის დასაწყისი 7 საათზე, სინემატოგრაფისა—9 ს. (საღამოს).

◆ **სასოფლო კომისია.** როგორც პროპაგანდისტთა მოხსენებებიდან სჩანს, ზოგიერთი სოფლის კომისრები არამც თუ მონაწილეობას ღებულობს ანარქიის ჩაქრობაში, არამედ თვითონ გამოდიან, ხელს უწყობენ აჯანყების მომხრეთ და მოუწოდებენ ხალხს ანარქიისაკენ. ამ მოვლენამ უფრო ფართე ხასიათი მიიღო. მას შემდეგ, რაც საგუბერნიო აღმასრულებელ კომიტეტმა შესწყვიტა ადმინისტრატიულ პირთა დანიშვნის საქმეში მონაწილეობის მიღება. ამისათვის, ვინაიდან სოფლად ჯერ-ჯერობით ადმინისტრაციის საქმეს დიდი მნიშვნელობა აქვს, სასოფლო კომისიამ საჭიროდ სცნო ეროვნის შეთანხმებამდე გუბერნიო აღმასრულებელ კომიტეტმა

ენოს თავისი მოქმედება და აქ... მონაწილეობა სოფლად ადმინისტრაციულ პირთა დანიშვნის საქმეში.

...მთავრობამ 16 აგვისტოს სხდომაზე მთავრობამ გენ. მაზნიაშვილის განკარგულებაში გადასდო 500 ათასი მან. ...300 ათასი სამხედრო საჭიროებისთვის, დანარჩენი კი დაპყრობილ ...ლებში ადმინისტრაციის მოსაწყობად.

...მტკიცებულ იქმნა შინაგან საქმეთა ...ნისტროს ხარჯთ აღრიცხვა 93 ათა...ნეთი.

...ადგინეს დაიხუროს ლაზარეთი № ...და მოსამსახურეებს სალიკვიდაციო ...ეთ საერთო საფუძველზე.

...ლაქის თავის შუამდგომლობა, რომ ...ქის თვითმართველობას უფლება ...ეს სპირტის რეკვიზიციის მოხდე... უარყოფილი იქნა. ამის უფლება ...მიწათ-მოქმედების მინისტრს. ავ...ტომობილებისათვის სპირტის ხმარება ...აძალულია.

...რილის შესახებ ხელშეკრულობის ...ხის შედგენა დაევალა საგანგებო ...მირს, რომელშიაც შევლენ: ვაჭრო...წველობის მინისტრი, მისი ამხა...გი და იუსტიციის და სურსათ-ს მი...ტრი.

...სურსათო მინისტრს დაევალა მია...ოს პური სამეგრელოსა და გურიის ...შულ ადგილებს.

პროვინციის ქრონიკა

...ოთი. მომავალ სამოსწავლო წლიდან ...ლოლუას ქალის ფოთის პროგესიულ სკოლასთან გაიხსნება პროგიმნა...ს მეორე კლასი. მისაღები გამოცდე... დაიწყება 25 აგვისტოდან ახ. სტი... პირველ კლასში არის 9 ადგილი, ...რეში 11. თხოვნის და საბუთების ...მოდგენა შეიძლება ფოსტით და პი...დათაც ყოველ დღე დილის 9-2 სა...მდის.

...ონიბი (სამეგ.) საერობო არჩევნები ...და. სოც.-დემოკრატებმა მიიღეს 363 ...სოც.-რევ. 118 სხვა პარტიებს არც ...თი ხმა არ მიუღიათ.

...რკეთი (გურია). ამ ჟამად ერკეთის ...ოგადოებაში მუშაობს მიწის მიმღე... კომისია, რომელმაც რამდენიმე ად...ლის მემამულეს უკვე ჩამოართვა ...ბი, კომისიის თავმჯდომარეთ და...ნულია ამხ. ბახტაძე. ერკეთში ...ა ხანია შიმშილობაა.. ეს მდგომარეობა ეცნობა, როგორც საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარეს, ...გუბერნიის კომისარს. საერობო ...ევნებისთვის მზადება უკვე დაიწყო. ...აც შედგენილია. ფიზელი მუშაობა ...რმოებს. ერკეთში დაარსდა ახალგაზდა ...ესისტთა წრე, სადაც სწარმოებს სისტემატიური მეცადინეობა, სადაც ხში... იკითხება ლექცია-რეფერატები. ...ის გურიაში საერთოდ კარგი ამინ...ბია და ამიტომაც სიმინდის მოსავა...აც კარგი პირი უჩანს. ვენახსაც ...შვალით ასხია. ერკეთის ბიბლიოთეკა-სამკითხველოს მდგომარეობა ამ ჟამათ მატერიალური მხრით ...ეშშია. ჟურნალ გაზეთების გამო...რა ერთი თვის შემდეგ უსახ...ობის გამო შეწყვეტილი იქნე... სასურველია ჩვენი სოფლის მკვიდრ... მუშებმა, ვისაც აინტერესებს სოფ...ად ასეთი დაწესებულებების არსე...ობა,—დახმარება გაუწიოს და მით სა...ალება მიეცეს სოფელს არ ჩამორჩეს ...ლაქის მუშებს.

ერობის გარშემო

ტფილისის მაზრის ალმასრ. კომიტე...ის პრეზიდიუმი, რომელიც აწარმოებს ...მაზრაში საერობო არჩევნებს, ამიერ...კავკასიის დროებ. დადგენ. მე-77 მუხ...ის ძალით ამით აცხადებს საყოველ...ოდ, რომ ალბულახის ოლქ დან წარ...დგენილია კანდიდატთა ერთი სია ს.-დე...მოკრატიულ მუშათა პარტიისა შეთან...ებით სოციალ-ფედერალისტებთან:

1) სალირაძე ტრიფონ სპირიდონის ძე, ...ფილ. მაზრის საადგილ მამულო გამგეობის წევრი, ტფილისი; 2) კოკიანოვი ...ტომ გასპარის ძე, ტფ. მაზრის საად...ლ მამული გამგეობის წარმომადგენე...ი, დ. ალბულახი; 3) კიხოევი დემიან ...ნეს ძე, ტფ. საგუბერნიო საადგილ...მულო გამგეობის წევრი, ტფილისი; 4) ...ალიშვილი ესტატე გიორგის ძე, კოოპერატორი (ს. ფედ.) ტფილისი; 5) ხა...ევი იორდანე ივანეს ძე, ტფ. მაზრის საადგილ მამულო გამგეობის წევრი, ტფილისი; 6) ლანგერშტეინი იაკობ ივა...ს ძე, მეურნე, ასურეთი; 7) თედეშვი...ლი გიორგი ევგენის ძე, მუშა, ტფილისი; 8) თედოროვი ტერენტი კასიანის ძე, მეურნე, დ. ალბულახი; 9) მაჭარაშვილი ...იორგი დომენტის ძე, კოოპერატორი (სოც.-ფედ.), ტფილისი; 10) დალაქიშვილი ტიგრან დავითის ძე, მეურნე, ენა...თი.

ტფ. მაზ. ალმ. კომ.-ტის პრეზიდიუმი.

კახეთის ამბები

ბადიაური. სამხედრო მინისტრის განკარგულებით 11 აგვისტოს, საღამოს 9 საათზე, ვალ. გოგუაძის მეთაურობით № 1 ჯავშნიან მატარებლით გავემგზავრეთ სადგ. ბადიაურში. ვ. გოგუაძეს დავალება ჰქონდა მაჰმადიანების ბრბოსაგან გაეწმინდა ქართული სოფლები და მათში გამწვავებული უთანხმოება მოეწესრიგებია.

ბადიაურში შევედით მხოლოდ დილის 5 საათზე.

აქ სადგურის წინ თავმოყრილი დაგვხვდა შვიდასამდე შეიარაღებული ადგილობრივი მკვიდრი. დაინახეს თუ არა ჩვენი ჯავშნიანი, მათ აღფრთოვანებას საზღვარი არ ჰქონდა, ამოდენა ხალხმა თითქოს ეხლა იგრძნო, რომ სადღაც არსებობს მთავრობა, რომელიც მათზე ფიქრობს, გაჭირვების დროს მათ არ ივიწყებს და მაშველათ მოდის.

ხალხი ამბობს: აღარ გვეცხოვრება, არ გაგვახარეს თათრებმა, დღე ერთია და ასჯერ გვესხმიან, გვაწიოკებენ, საძოვარზე ოთხ-ფეხს არ გვიყენებენ, გვძარცვავენ, ეხლა კიდევ ჩვენ სოფელშიაც არ გვაყენებენ.

— სად იყავით, როდესაც ოსმალები ჩვენს ქვეყანას განადგურებას უქადდენ, თქვენი სიცოცხლე ბეწვზე ეკიდა, რატომ არ გამოდით ასე დარაზმული იმ დროს, როგორც ეხლა? რათ არ გამოეხმაურეთ მაშინ ჩვენი მთავრობის მოწოდებას, რომელიც თქვენდა საკეთილდღეოთ ზრუნავდა და ზრუნავს?—ეუბნება მათ ამხ. გოგუაძე.

ინტერესს მოკლებული არ იქნება გავაცნო მკითხველს ამ ორ ერთა შორის მტრობის გამომწვევი მთავარი მიზეზები: სოფლები, როგორც თათრების, ისე ქართველების გაშენებული არიან საქართველოს რესპუბლიკის მიწა-წყალზე, მათ ჰყოფს მხოლოდ მდინარე იორი. წყალის გაღმა აღმოსავლეთით გაშენებულია თათრის შვიდი სოფელი—ბალადრო, ტუზაგრამი, წიწმატიანი, მულანლო, კეშალო, ლამბალო და თულარი. გამოღმა, დასავლეთით კი ქართული სოფლებია: სოფ. კანდაურა, კაკაბეთი, ჩოილური, საგარეჯო, ნინოწმინდა, გიორგიწმინდა და სხვ. ეს სოფლები, როგორც ადგილობრივი მკვიდრნი გადმოგვცემენ, ძალზე შეწუხებულნი ყოფილან მოსაზღვრე თათრების ავაზაკებისაგან. როგორც ირკვევა, ისინი სისტემატიურად ესხმოდენ თავს ქართულ სოფლებს, სძარცვავდენ, იტაცებდენ ნივთებს. წისქვილებიდან გაჰქონდათ საფქვავი. საძოვრებიდან მიერეკებოდენ ოთხფეხთ და სხვ. ამ ჟამად თავხედობა იმ ზომამდე მისულა, რომ მთელი სოფლები ამდგარა შეიარაღებული და სამი ვერსით გადმოსულან მდ. იორზე, შემოჭრილან ქართველების საყანე მიწებში და აუტეხნიათ სროლა. გაურეკავთ ოთხფეხი, წისქვილებიდან საფქვავი გაუტაციათ. ამას კახელები აუღელვებია და, როგორც ერთი კაცი, ყველანი თოფ ქვეშ დამდგარან. შესაძლებელია, თათრებში მუშაობდეს ბოროტი ხელი, პროვოკატორთა ენები, რომლის მიზანია ამ ორ მეზობელ ერთა დამოკიდებულების გამწვავება და მით საკუთარი საქმეების კეთება. ვინ იცის, თათრების გამოსვლა აქ შეიძლება მოსაზღვრე ადერბეიჯანის თათრების ნაკარნახევია.

ამხ. გოგუაძე სასწრაფოთ ადგენს 400 კაცისაგან შემდგარ რაზმს და გადადის შეტევაზე. შეტევა დაიწყო 12 აგვისტოს, საღ. 6 საათზე. რაზმის დანიშნულება იყო გაეწმინდა ქართული სოფლები შემოსეულ თათრების ბრბოებისგან და შემდეგ გამაგრებულიყო მდ. იორზე. რაზმმა დავალება აასრულა: მოწინააღმდეგეთა ნაწილები კვლავ იკრებს ძალას და ეხლა მთელის ძალით მარჯვენა ფრთაზე მოაქვთ იერიშები, და ცდილობენ გადასჭრან ჩრდილოეთით ხაზი და ჩვენი ჯარის ნაწილები შუა მოიმწყვდიონ, ამიტომ ჩვენი რაზმის ხელმძღვანელი იძულებული ხდება რამდენიმე ზარბაზნის ყუმბარა გადაისროლოს მოწინააღმდეგეთა ბანაკში, რამაც მათ საგრძნობი ზიანი მიაყენა და სროლა ჩააჩუმა, ღამით ისმოდა ხანგამოშვებითი სროლა, დიდმნიშვნელოვან გამოსვლებს ალაგი არ ჰქონია. მეორე დღეს, 13 აგვისტოს, ჯავშნოსნების უფროსმა გამოითხოვა ქალაქიდან ორი ზარბაზანი და გამოწვეულ იქნა მეორე ჯავშნოსანი № 3, ამავე დღეს ვალ. გოგუაძე ბრძანებას ღებულობს სამხედრო მინისტრისაგან, მიიღოს ზომები და პირველ რიგში როგორც პირველ გამომწვევთ და თავდამსხმელთ აჰყაროს იარაღი მუსულმანთა ყველა სოფლებს. ხელმძღვანელი მინისტრის ბრძანების თანახმათ შეუდგა მოქმედებას, ორ გორაზე დაიდგა ორი ზარბაზანი, რომლებიც გადაჰყურებდა მუსულმანთა სოფლებს, რაზმები დაიგზავნა მოწინავე ხაზის გასამაგრებლათ მდ. იორზე. ჯარს ნაბრძანები ჰქონდა იორს გაღმა არ გასულიყო. 14-ს დილის 5 საათიდან თათრებმა მაინც შემოგვიტიეს, რასაც ჩვენებმაც უპასუხეს, რადგან მოწინააღმდეგეს მხარე თავისას არ იშლიდა, ამიტომ ბრძანების თანახმად ჩვენმა არტილერიამ რამდენიმე ყუმბარა გადაისროლა შესაშინებლათ და მოწინააღმდეგე ჩააჩუმა, შემდეგ კი თათრების რწმუნებულები ინახულა ამხ. გოგუაძემ, რომლებსაც აუხსნა, მართალია გორაკებზე ზარბაზნები დავდგი, მათ პირი თქვენ სოფლებისკენ აქვთ, რამდენჯერმე გავისროლეთ, რადგან თქვენებმა თავისი არ დაიშალეს, მაგრამ ჩვენ არ გვინდა საქმის გამწვავება, მთავრობისაგან ნაბრძანები მაქვს, თქვენ სოფლებს იარაღი ავყარო, როგორც პირველ გამომწვევს ამ უთანხმოებისას, და ამავე დროს კი მეორე რიგში იარაღს ჩამოვართმევ ქართველებსაც, თქვენ ეხლა წაბძანდით და ჩემს მოთხოვნას გააცნობთ ხალხს. ამასთანავე ის მათ აძლევს წერილობითი ულტიმატუმს, რომელშიც ნათქვამია: საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის დავალებით გიბრძანებთ თათრების სოფლების მკვიდრთ დღეიდან ხვალ დილის შვიდ საათამდე ჩაგვაბაროთ ყოველგვარი იარაღი, 2) მოგვცეთ აჯანყების მომწყობნი და ავი პირები, 3) დააბრუნოთ ყველა გატაცებული ნივთები. უკეთუ არ დაემორჩილებით ამ ბრძანებას, მაშინ იძულებული ვიქნები დღეს 5 საათიდან შევუდგე სამხედრო მოქმედებას და ძალით დაგიმორჩილოთო; საღამოს 5 საათამდე კი მათ უნდა ეცნობებიათ ხალხის აზრი თანახმა იყვნენ თუ არა. აღნიშნული კომისია, 4 საათსა და 35 წ. მობრუნდა და გამოგვიცხადა, რომ ოთხი სოფელი—ბალდო, ტუზაგრამი, წიწმატიანი და მულანლო თანხმობას აცხადებს იარაღის ჩაბარებაზე, მხოლოდ თხოულობს დრო მოგვიმატოთ და ნაცვლად 7 საათისა, შუადღის 3 საათამდე გვადროოთო, რაიც ნებადართული იქნა, ამავე რწმუნებულებმა გადმოგვცეს, ჩვენი ხალხი ზარბაზნების ხმაზე მთებში გაიხიზნენ, ამ დროს თქვენი ჯარის ნაწილნი ჩვენს სოფლებს შემოესივნენ და მოაქვთ დანატაცი ნივთებიო. უფროსმა განკარგულება გასცა და მოწინავე ადგილობრივ რაზმების ნაწილები შესცვალა უფრო საიმედო პირებით, საიმედო პირების დახმარებით შეჰკრა სოფ. კაკაბეთის გზები და ყოველივე ნატაცი ნივთი ბადიაურში მოატანია, ყველა შეაწუხა ამ მოვლენამ. აქ არიან თფ. სახალხო გვარდიის წარმომადგენლები, რომლებიც ამ დღეს გვეწვივნენ, მდგომარეობის გასაცნობათ.

ნაძარცვის მოგროვება დაიწყო. აუარებელი ნივთები აღმოჩნდა მონატაცი. შეგროვების შემდეგ ყველაფერი დაუბრუნდებათ პატრონებს. 15 აგვისტოს სახალხო გვარდიის წარმომადგენელმა დაიარა თათრების სოფლები; სამწუხარო სურათს გვიხატავს: სადაც ერთი საათის განმავლობაში სულ გაუნადგურებიათ იქაურობა, არ დაუტოვებიათ ერთი მდიდარი სახლი, რომ არ გაეძარცვათ. მთავარი დანაშაულობა ამ ძარცვაში მიუძღვის ს. კაკაბეთის და საგარეჯოს ნაწილებს რაზმელებს. ხელმძღვანელს განზრახვა აქვს საქმე გამოიძიოს და დამნაშავენი პასუხის გებაში მისცეს. 16 აგვისტოს დილის 8 საათიდან დაიწყო უკვე თათრების სოფლებიდან იარაღის ჩაბარება, პირველად ტუზაგრამისა და მულანლოს მცხოვრებლებმა ასამდე თოფი წარმოადგინეს, ამას მიჰყვენ სხვა სოფლები, ამ დღეს სამასამდე ჩავიბარეთ, დარჩა ორი სოფელი, რომელსაც კვლავ წარედგინა ულტიმატუმი, რომლებიც როგორც ირკვევა უკვე თანხმობას აცხადებენ იარაღის ჩაბარებ ზე. მუსულმანთა ყველა სოფლები საქართველოს მთავრობის წინაშე მორჩილებას აცხადებენ. 16 აგვისტოს აქ შესდგა საზოგადო კრება, რომელსაც 1500 კაცამდე დაესწრო, მათ ელაპარაკა ვალ. გოგუაძემ, აუხსნა საქმის ვითარება.

ამხ. გოგუაძე ამბობს: დამნაშავეთ შესაფერი სასჯელი უნდა მივუსაჯოთ, სად მოითხოვთ გავასამართლოთ ეს დამნაშავენი, აქ, თუ თფილისში გადავსცე მთავრობას.

— აქ, ჩვენთან უნდა დაისაჯოს, ყვირის ხალხი. ხელმძღვანელის წინადადებით ირჩევენ სოფლებიდან რამდენიმე კაცს, რომელთაც უნდა გამოიტანონ განაჩენი, თუ რა სასჯელი მიუსაჯონ დამნაშავეს. დახურულ კარებში თათბირის შემდეგ, ადგენენ დახვრეტით აქვე ეხლავ საჯაროთ დაისაჯოს, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი. იარაღის ჩამორთმევის შესახებ ვ. გოგუაძე წინადადებას აძლევს ყველა საზოგადოებებს ყველა სამმართველოებთან გახსნან იარაღის საწყობები და ხვალ ათ საათამდის ყველა იარაღს იქ მოუყარონ თავი.—ბოლოს ის ასე უსვამს საზოგადოებას კითხვას:—ვინც იღებთ ჩემს წინადადებას იარაღის შესახებ, იმან მარჯვენა გადადითო. ამოდენა ხალხი, როგორც ერთი კაცი, ისე გადავიდა ერთ მხარეს, რაიც ამტკიცებდა მათ თანხმობას. რის შემდეგ ირჩევენ სანდო პირებს სოფლებში, რომლებიც ჩაიბარებს იარაღებს. ამ მხარეში აუცილებლად საჭიროა დაეგზავნოს მთავრობის ხალხი, რომლებიც აქ ხალხის გასანვითარებლად სისტემატიურად იმუშავებს და მოაწყობს შესაფერ ორგანიზაციებს.

ჯავშ. ჯარისკაცი დ. ბაიხოშვილი.

რაში იყო საქმე?

(ბეჭდვითი საქმის მუშათა კავშირის ცხოვრებიდან).

განხეთქილება, რომელმაც ამ ბოლო დროს თავი იჩინა ჩვენს კავშირში და რომელმაც აალაპარაკა გაზეთები და სხვადასხვა კავშირები, დასრულდა ორივე მხარეს შეთანხმებით და მორიგებით. ეს ასეც უნდა მომხდარიყო, წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენს კავშირს მოელოდა უფსკრულისაკენ დაქანება, დაშლა და თითქმის დაღუპვაც.

შემარიგებელი რეზოლიუცია, რომელიც იქმნა კავშირთა სეკრეტარიატისაგან წამოყენებული, ერთხმად იქმნა მიღებული 11 აგვისტოს მოწვეულ საზოგადო კრებისაგან. ამავე კრებაზე გადადგა ძველი გამგეობა და მოხდა ხელახალი არჩევნები.

შემარიგებელი რეზოლიუცია - თქო, ვამბობ, თორემ ისე შეიძლებოდა ცოტა რამე მაინც თქმულიყო ხსენებულ რეზოლიუციის არა საკმაოდ ცხადათ გამოთქმულ აზრების შესახებ. ავიღოთ თუნდა ის ადგილი, საცა ნათქვამია, რომ მხოლოდ ენათა თანასწორობის მოთხოვნის გარშემო გამწვავდა მდგომარეობაო. მე და ბევრი ჩემი თანამოაზრენი ცოტა სხვანაირით ვუყურებდით საკითხს: გამგეობის ზოგიერთ წევრებს შორის ჩვენ ვხედავდით ჩვენის რესპუბლიკის მოწინააღმდეგეთ მუშა-ამხანაგებს, რომელთაც ჩვენთან გულწრფელად ამხანაგობის გაწევა აღარ შეეძლოთ და ძალას ახმარდენ იმ საქმეს, რის გამარჯვებისთვისაც ბრძოლებისათვის ჩვენ თავს არა ვზოგავდით. ჩვენ მათი ნდობა დავკარგეთ, მდგომარეობა მწვავდებოდა და ეს გამწვავება გამომჟღავნდა ქართული ენის გარშემო, ღრმა მიზეზი კი იდვა 26 მაისის აქტის მათ მიერ არ ცნობაში...

უნდა ვთქვათ, რომ გაუგებრობასაც არ ჰქონდა იმდენათ დიდი ადგილი—მათაც კარგათ ესმოდათ რას ჩადიოდენ და ჩვენც. მათ სურდათ ჩვენი ჩაჩუმება-დამარცხება, ჩვენ კი ვებრძოდით მათს ორგულობას, მათგან ცხადათ წარმოებულ დამრღვევ პოლიტიკას. ისინი შეეცადენ კიდეც 28 ივლისის საზოგადო კრებაზე ჩვენს გაშავება-გაკიცხვას, და რომ მაგრათ არ დავხვედროდით, უეჭველია დროებითი გამარჯვებას მაინც მოიპოვებდენ.

გამგეობიდან ჩემი გამოსვლის გამო ისინი შეეცადენ შეექმნათ ალიაქოთი და მიტომ 11 აგვისტოს კრებაზე დასვეს საკითხი ჩემს შესახებ და შეეცადენ მე და ჩემი თანამოაზრენი დავესვით ბრალდებულის სკამზე. საზოგადო კრებაზე მათ ვერ მოუხერხდათ ბრალდება მოეხვიათ თავზე ჩვენთვის, პირიქით, გამგეობა და მასთან დაახლოვებული პირები გამოვიდენ ბრალდებულნი, განსაკუთრებით კი იმაში, რომ მათ წესდება, ინსტრუქციები, ტარიფი და განცხადებები მხოლოდ ერთ ენაზე ებეჭდათ და არა სამზე, როგორც ეს ხდება სხვა კავშირებში.

ამას ყურადღება მიაქცია სეკრეტარიატმა და რეზოლიუციაშიაც მიტომ ხაზგასმით მოიხსენია იგი.

როცა ჩვენ ერთი ჯგუფი კრებას ვახდენდით, ამით ბრძოლას ვუცხადებდით დამრღვევ და გამქცევ პოლიტიკის მწარმოებლებს. ამათ რიცხვში იყვნენ არა ქართველებიც და ქართველებიც. ქართველებში იყვნენ ისეთები, რომელნიც აწარმოებდენ დამრღვევ პოლიტიკას, არა ქართველებში კი ისეთები, რომელთაც ჩვენს კავშირში შეჰქონდათ გამქცევი პოლიტიკა. თუ ვინმე შეგვეკითხება—საბუთიო, მოვახსენებთ: სხვებთა შორის ამის საბუთია ყველაფერი ის, რაც მოხდა ენათა თანასწორობისა და ტარიფის გადიდების გარშემო და რამაც კინაღამ გააპო ჩვენი კავშირი.

თუ მათ განგაში ასტეხეს—არაქართველებს აქედან ერეკებიანო, ეს იყო უბეში დემაგოგია და ამით ფიქრობდენ ისინი ფონს გასვლას. სეკრეტარიატის რამდენიმე წევრი სწორედ მიუხვდა მათ და საკმაოდ ცხარე სიტყვებითაც ამხილეს ჩვენი მოწინააღმდეგენი. ახლა ამას არ ვეხები უფრო დაწვრილებით, რადგან ახალ შერიგებულები ვართ და არ ღირს კამათი გავამწვავოთ.

რამდენიმეთ რომ გაუგებრობასაც ჰქონდა ალაგი, ამას ვერ უარვყოფთ. მაგრამ ამასთან აზრთა დამახინჯებასაც რომ ჰქონდა იმათ მხრივ ალაგი, ეგეც ცხადია. გვაწერდენ ნაციონალიზაციის მოხდენა გინდოდათ კავშირშიო. ჩვენ კი ვამბობდით, რომ რუსულ ენას არ უნდა ჰქონდეს უპირატესობა, და თუ შეიძლება უპირატესობაზე ლაპარაკი, მაშინ ის ქართულ ენას უნდა მიეცეს, რადგან დამოუკიდებელ რესპუბლიკანურ საქართველოში ვცხოვრობთ-თქო.

ასეთსავე გადამახინჯებას აქვს ალაგი გაზეთ „ტრუდოვოე ზნამია“-ს 45 №-ში დაბეჭდილ 28 ივლისის საზოგადო კრების ანგარიშში. ზოგიერთებთან ერთათ მეც ისეთ სიტყვებს მაწერენ, რაც არ წარმომითქვამს და არც შეიძლებოდა წარმომეთქვა. აი ეს სიტყვებიც: „თუ წინათ ჩვენ რუს მუშებთან ერთათ ვიყავით და ვიძახოდით—**გაუმარჯოს რუსეთსაო**, დღეს ჩვენ დავშორდით ერთმანეთს და ამიტომ ვიძახით—**გაუმარჯოს საქართველოსაო**“. მე კი ვთქვი: წინათ ჩვენ ქართველი მუშები რუს მუშებთან ერთათ ვიბრძოდით, სისხლსა ვღვრიდით უკეთესი მომავლისათვის და ვიძახოდით—**გაუმარჯოს რუსეთის რესპუბლიკას**; დღეს მდგომარეობა შეიცვალა, რუსეთი განზე გადგა, ბოლშევიკური გახდა, ანგრევს თავის საქმეებს, ჩვენ კი ეს არ გვინდოდა და დავშორდით ერთმანეთს. ჩვენ შევუდექით ჩვენი საქმის მოწყობას, გამოვაცხადეთ დამოუკიდებლობა და ამიტომ დღეს გადაჭრით ვიძახით—გაუმარჯოს საქართველოს რესპუბლიკას! ჩვენ არ ვთხოულობთ თქვენგან ჩვენთან ერთათ გაიმეოროთ ეს სიტყვები, მხოლოდ გვინდა, რომ უფრო მეტის პატივისცემით ეპყრობოდეთ მას. ამას გავალებთ თქვენ დემოკრატობა, სოციალისტობა და ინტერნაციონალისტობა-მეთქი.

განა ეს ჩემი სიტყვები ნიშნავს იმას, რასაც მე ზემოთ მაწერენ? განა შემეძლო მეთქვა—გაუმარჯოს რუსეთს ვიძახოდით-თქო? ვფიქრობ: ალბათ მათში მიმხდარა რაღაც ცვლილება, და დღეს სულ ერთია რანაირი რუსეთი იარსებებს, ოღონდ გაძლიერდეს იგი და გადაიქცეს ძველებურ ბუმბერაზათ!.. გამოდის რომ ისინი ჩვენ გვიკიჟინებდენ იმას, რაც თითონ ყოფილან,—რაც მათ გულში სდებიათ და რისთვისაც ასე ცხარობდენ.

შეიძლებოდა კიდევ ბევრი რამ გვეთქვა, მაგრამ სჯობია ამ ხანათ ეს ვიკმაროთ. მათ იცნეს ენათა თანასწორობა, —ეს ერთი ნაბიჯი იყო მათგან გადადგმული ჩვენი უფლების ცნობისაკენ. ამის შემდეგ ისინი იძულებულნი იქნებიან შემდეგი ნაბიჯებიც გადადგან და მით შეასწორონ თავიანთი შეცდომები.

ამ იმედით გავუწოდეთ ჩვენ მათ შესარიგებლათ ხელი, ისე კი ძნელი იყო ჩვენთვის მათთან თანამშრომლობა.

ს. ვადაჭკორია.

16 აგვისტო, 1918 წ.

დათიკო წერეთლის ტრაგიკულად მოკვლა გორში

11 აგვისტოს, ღამის 2 საათზე გორში, ერთობის ქუჩაზე საზარელი და შემაძრწუნებელი ამბავი დატრიალდა!

ამ დღეს განსვენებული დათიკო, თფილისიდან ამოვიდა მთავარი შტაბის დავალებით სახალხო გვარდიის საქმეებისა გამო.

რადგანაც კვირა დღე იყო, ნაცნობ ამხანაგებთან ერთად აქაურ საკრებულოში ივახშმა, მასთან ერთად შვიდირვა კაცი და ქალიც იყვნენ, მაგრამ მოხდა ისე, რომ საკრებულოდან მხოლოდ ორნი წამოვიდენ თითონ და მისი ბიძაშვილი ისიც დათიკო დიმიტრის ძე წერეთელი. ამავე დროს საკრებულოდან მოდიოდა წერეთლების უკან, გორის სამაზრო შტაბის ტრანსპორტის გამგე გაბო როსტომოვი და გორის გვარდიელი მიხა მათიევი. როდესაც ამილახვრის წისქვილთან მიახლოვებულან, დათიკო შეჩერებულა პაპიროზის მოსაკიდებლათ. ამ დროს უკან მომავალნიც შეჩერებულან—განსვენებულს ეს შეუმჩნევია და შეჰკითხებია: ვინა ხართო, შეკითხვაზე პასუხი არ გაუციათ და ამიტომ დათიკო ახლოს მისულა—როსტომოვს რევოლვერი ამოუღია და დაუძახნია: ახლოს არ მოხვიდე, თორემ გესვრიო. აი ამ საბედისწერო წუთიდან დაწყებულა მათი შეჯახება. გზაში დათიკოს მოუხერხებია როსტომოვისათვის იარაღ ს აყრა. შემდეგ მას მოუნდომებია იარაღის აყრა მათიევისათვის, მაგრამ ეს უკანასკნელი გაძალიანებულა, რისთვისაც წერეთელს მისთვის რევოლვერებით უცემნია. ამ დროს როსტომოვი გასხლტომია ხელიდან და ავარდნილა გვარდიელთა ბინაზე, საიდანაც თოფი წამოუღია და მთელი ალიაქოთი დაუყენებია მძინარე გვარდიელებში. ადექით ჩქარა, თქვე ასეთ ისეთებო ხულიგანები დაგვეცნო—ამ პროვოკაციას გაუჩრია და რამდენიმე გვარდიელი გაჰყოლია თან.

ამ ხნის განმავლობაში დათიკო წერეთელი მათიევთან ერთად, წასწყდომიან სამაზრო კომისარს, რომლისთვისაც გადაუცია ართმეული რევოლვერი და ცოტა ლაპარაკის შემდეგ მოუნდომებიათ წასვლა; ამ დროს მოვარდნილა როსტომოვი და ვინტოვკით ხელში დაუყვირნია: „დაყარეთ იარაღიო“. ამას მოჰყვა შელაპარაკება და მერე სროლა—ათი წუთის შემდეგ მოკლული და სრულიად დასახიჩრებული განსვენებული დათიკო უსულოდ ეგდო მიწაზე სისხლის მორევში. ასე ვერაგულათ დაიღუპა ქართველი ადამიანი, რომელმაც ... ჩვენთან ერთად მხურვალე ... ბა მიიღო ანარქიის წინააღმდეგ ... ლაში და მალე დაიმსახურა გვარდიელების და ამხანაგების პატივისცემა და სიყვარული.

მკვლელები დატუსაღებული არიან; გამოძიება სწარმოებს. ჯერ არ შეიძლება იმის თქმა: მკვლელობა პირად შურის ძიებაზე იყო აშენებული, თუ უბრალო გაუგებრობაზე. უნდა ვსთქვათ, რომ ორივე მხარე ცოტა გადაკრული ყოფილა და აი უმთავრესად ეს უნდა იყოს მიზეზი, რომ უბრალო შელაპარაკებამ სისხლის ღვრა გამოიწვია და ხელიდან გამოგვტაცა საყვარელი ადამიანი.

სხვა მწუხარებასთან ერთად ფრიად სამწუხაროა, რომ როსტომოვმა რამდენიმე გვარდიელი შეცდომაში შეიყვანა და აიყოლია.

14 აგვისტოს მაზრის შტაბმა გორის ამხანაგებთან დიდძალი საზოგადოების თანადასწრებით დიდის ამბით გააცილა საკუთარი მატარებლით ძვირფასი ნეშტი მწუხარე მშობელთან ერთად საჩხერესკენ, სადაც დაკრძალავენ. თან გაჰყვა ამხ. ვ. ჯუღელი, ვ. ქარცივაძე და სხვა ამხანაგები.

ხ. მა—ძე.

გორი (დეპეშა). 14 აგვისტოს შესდგა გაერთიანებული კრება გორის და გორის მაზრის ყველა რევოლიუციონურ ორგანიზაციათა, რომელსაც დაესწრენ წარმომადგენლები: მუშათა საბჭოსი, სახალხო გვარდიის სამაზრო შტაბისა, ქალაქის თვითმართველობის და ადგილობრივი მთავრობისა. ერთხმად გამოტანილ იქნა შემდეგი რეზოლიუცია: „ვკიცხავთ რა ჩვენი აფიცრის და ამხანაგის დათიკო წერეთლის მკვლელობას, ვადგენთ მოხდეს ამის შესახებ სასტიკი გამოძიება, ამასთანავე ვუცხადებთ ჩვენს თანაგრძნობას თავისუფლებისა და რესპუბლიკის გულისთვის დაღუპულ ამხანაგის მშობლებს და მეგობრებს“.

თავმჯდომარე იოსებ გაბუნია.

გორი (დეპეშა). საქართველოს რესპუბლიკის სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბი და აგრეთვე შტაბი გორის მაზრისა სწუხს ამხანაგის, მთავარი შტაბის ცხენოსან დივიზიონის აფიცრის, დათიკო წერეთლის ტრაგიკულად დაღუპვას. გვწამს, რომ ეს ძვირფასი დანაკარგი უფრო მეტად განამტკიცებს ჩვენს ერთგულებას ახალ გაზრდა რესპუბლიკისა და მის დიდი მომავლისადმი. სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის თავმჯდ. ვალ. ჯუღელი. გორის სამაზრო შტაბის თავმჯდომარე ი. გაბუნია.

რევოლიუციონური ტრიბუნალი

ნ. წულუკიძის საქმე.

(გაგრძელება)

15—16 აგვისტო.

მოწმეთა დაკითხვა გრძელდება. ოლია დიდია (მასწ. ქალი, რომელიც წულუკიძის ბინაზე სცხოვრებდა) ვრცლად ეხება იმ პირობებს, რომელშიდაც მოხდა აბაკელიას და გობეჩიას მიერ ოთახის დაქირავება. მასთან აღნიშნავს, რომ ნ. წულუკიძე საზოგადოთ მეტის მეტად ლმობიერი და მშვიდი კაცი იყო, თუმცა ნერვებ აშლილი იყო, განსაკუთრებით პატივისცემით ეპყრობოდა ქალებს, მაგრამ იმ დღეს კი, როცა მკვლელობა ჩაიდინა მეტის მეტად მთვრალი და მოუხეშავი იყო. მე რაღაცა უთხარი და მან ხელი წამკრა. წულუკიძის მეუღლე არ ფიქრობდა ოთახის მიცემას, მაგრამ, როცა აბაკელია და იოსებ გობეჩია დაემუქრენ მას და უთხრეს, რომ თუ ჩვენ არ დაგვითმე, სულერთია ლტოლვილებს მოათავსებენ ამ ბინაზეო, მაშინ კი დასთანხმდა იძულებით.

წულუკიძის ცოლი საერთოდ აღნიშნავს მეუღლის ნერვებ-აშლილობას და სიმთვრალის დროს სიფიცხეს. ის ამბობს, რომ ჩემი ქმარი ამ ბოლო დროს უკმაყოფილო იყო ცხოვრებით და ავათაც იყოვო უკანასკნელ ხანებში ტრამვაიდან ჩამოვარდა და თავი ძლიერ დაუშავდაო.

ლ. ჩიქოვანი, მე წულუკიძის ბინაზე ვსცხოვრობდი დროებით, რადგანაც ოთახი არ მქონდა. მას ვიცნობდი ციმბირშიც. ციმბირში ბრალდებული კარგ საზოგადო მოღვაწეთ ითვლებოდა. ის ხელმძღვანელობდა ერთ საზოგადოებას, რომელსაც მიზნათ ქონდა ციმბირში გადასახლებულ ხალხისთვის ყოველგვარი დახმარების გაწევა. ამიტომ ხარბინი და ირკუტსკში დიდს პატივსცემდენ მას.

სიტყვას თხოულობს ბრალდებული. ის ამბობს: აქ დაიბადა გაუგებრობა. ამიტომ საჭიროა იმ ჩემი ბინის დათვალიერება, მაშინ ბევრი რამ გამოირკვევა. სხვათა შორის ისიც ცხადი გახდება, შეიძლებოდა თუ არა მეორე ოთახში ხმაურობის და ლაპარაკის გაგონება. ტრიბუნალი თუ საჭიროდ დაინახავს, შეუძლია დაეკითხოს იმ ეზოში ხალხს (100 კაცზე მეტი სცხოვრობს იქ). სა-

მოქალაქო მომჩივანი პოტებნია და ბრალდებულის დამცველები თანახმა არიან ადგილობრივ დაათვალიერონ. ყველაფერი ტრიბუნალმა გადასწყვიტა ცოტა დასვენების შემდეგ წულუკიძის ბინაზე წასვლა, სხდომა შესწყდა 4 საათზე და 5 წთ. საათზე უკვე დაათვალიერეს ბინა. 16 აგვისტოს გრძელდება მოწმეთა დაკითხვა. დაკითხეს ათიოდე მოწმეს, რომლებიც აცხადებენ, რომ წულუკიძე ძალიან პატიოსანი და მშვიდი კაცი იყო, ხოლო როცა ღვინოს დალევდა, მაშინ გიჟი იყოვო. მასთან შთამომავლობით ნერვებ-აშლილი ხალხი არიანო. მამა მისმა თავი ჩამოიხრჩო, ძმამაც მოიკლა თავი.

(გაგრძელება იქნება).

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა

ს. იაშვილის მოკლე სახელმძღვანელო ბუნების მეტყველებისა: „ჰაერი, წყალი და დედამიწა“, გამოცემა მესამე 1918 წ.

პირველად ეს სახელმძღვანელო გამოვიდა 1915 წელს და დღეს კი ვხედავთ მესამე გამოცემას. ეს შესანიშნავი მოვლენა უნდა აიხსნას ორ უმთავრეს მიზეზით: ან წიგნის დიდ ღირსებით, ან ამგვარ წიგნის უქონლობით და დიდ მოთხოვნილებით. რა მიზეზს აქვს ადგილი, თვით მკითხველმა გამოიტანოს დასკვნა ჩემი შენიშვნების წაკითხვის შემდეგ.

დავიწყებ წინასიტყვაობიდან, რომლის გავრცელება ჩვენში არ არის სასურველი, ვინაიდან ის მოკლებულია პედაგოგიურ და პრაქტიკულ მნიშვნელობას. წინასიტყვაობაში ბ. ს. იაშვილი ამბობს: „სახელმძღვანელო მოკლეთ არის შედგენილი. ყოველი განმარტება სიტყვიერი, თუ თვალთსაჩინო მასწავლებლის და სკოლის მეცადინეობის საქმეა“.

დიდი შეცდომაა, როცა ადამიანი თავის მოვალეობას სხვას ახვევს თავზე. ბ. იაშვილი ადგენს მოკლე სახელმძღვანელოს და მასწავლებელს ურჩევს წიგნის შინაარსის გაფართოვებას.

არც მე ვარ მოტრფიალე მასწავლებლის თავისუფლების შეზღუდვისა, მაგრამ როგორ ისარგებლებდა მასწავლებელი თავისუფლებით, როცა ჩვენ, ქართველებს არც ერთი სამეცნიერო წიგნი, რომელსაც ბ. იაშვილი ეხება თავის წიგნში, იმ დროს არა გვქონდა?

თუ ბ. იაშვილს ჰგონია, ქართველ მასწავლებელს შეეძლო რუსულ სახელმძღვანელოებისათვის მიემართა—ძლიერ სცდება, რადგან ვინც შესძლებდა რუსულ სახელმძღვანელოს გადაქართულებას—ბ. იაშვილის სახელმძღვანელოს ხომ ხელში აღარ აიღებდა, ვინაიდან პირველ სტრიქონიდანვე დაინახავდა მეცნიერულ შეცდომებს. ბუნების მეტყველების სახელმძღვანელო ჩვენში უფრო ვრცლად უნდა იყოს შედგენილი, ვიდრე სხვაგან, რაკი ჩვენს ახალთაობას ჯერ-ჯერობით სხვა სალარი არა აქვს ბუნების მეტყველების შესწავლის, მაგრამ იმ დროს, როცა რუსული სახელმძღვანელოები საუბარს ჰაერზე, წყალზე და დედამიწაზე 184 გვერდს უთმობენ (ზუსმანი), ბ. იაშვილი 80 გვერდს უთმობს და მასწავლებელს ანიჭებს უფლებას გააფართოოს წიგნის შინაარსი.

ბ. იაშვილი ფრიად სცდება, როცა ამბობს: **ყოველივე განმარტება მასწავლებლის საქმეაო.** მასწავლებლის საქმე არის: 1) მტკიცეთ შეასწავლოს სახელმძღვანელო და დროზე განმარტოს მისი ბუნდოვანი ადგილები. 2) აუხსნას მოწაფეებს ყველა ის, რაც ძნელი გასაგებია მათთვის; 3) კლასშივე შეასწავლოს მოწაფეებს, შესასწავლად მიცემული სამეცნიერო მასალა, რომ სახლში მარტო სახელმძღვანელოს გადათვალიერება დასჭირდეთ და არა თავის მტვრევა.

შეიძლება მასწავლებელმა სახელმძღვანელოდან გამოსტიოს მეტი მასალა, მაგრამ დამატება, გაფართოება—მიუღებელია. გაფართოება შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როცა მოწაფეებს შესწავლილი აქვთ სახელმძღვანელოს ყველა მასალა.

გამგეობის დროს გონიერი დამატება სასურველია, მაგრამ მასწავლებლის დამატებულის მასალის ცოდნა, მოწაფესათვის სავალდებულო არ უნდა იყოს და ჩვენ მოვალე ვართ მოვთხოვოთ მოწაფეს მხოლოდ ის, რაც სახელმძღვანელოშია, მეტის მოთხოვნა კი უკანონობაა. წარმოიდგინეთ, მოწაფეს 5 გაკვეთილი აქვს დღეში და ყველა მასწავლებელი აფართოებს სკოლაში მიღებულ სახელმძღვანელოს. რა მეხსიერებას შეუძლიან ასეთი მასალის დახსომება?

მოწაფე ბრუნდება სკოლიდან და სურს გაიმეოროს გაკვეთილები, იღებს პირველ წიგნს, სწავლობს მასში მოთავსებულ მასალას და შემდეგ უნდა მოიგონოს—სად და რა სთქვა მასწავლებელმა კლასში.

მე, როგორც ერთი მშობელთაგანი თვალ ყურს ვადევნებდი ჩემი შვილის გაკვეთილის მომზადებას და ბრაზი ყელში მომდიოდა „მასწავლებლის დამატებბისაგან“. ბავშვი იჯდა და ტიროდა, მე, თვით ბუნების მეტყველების მასწავლებელს შველა არ შემეძლო, რადგან არ ვიცოდი რას უმატებდა მასწავლებელი. თუმცა მასწავლებელი არ იყო ბუნების-მეტყველი და ზელენსკის სახელმძღვანელოს დამატება არ ესაჭიროებოდა, მაგრამ მასწავლებელი მაინც უმატებდა. წარმოიდგინეთ, მოსწავლე რაიმე მიზეზით არ დაესწრო გაკვეთილს ან სკოლაში არ სწავლობს და შინ ემზადება. რა უნდა ჰქნას მოსწავლემ? აი ამიტომ მოკლეთ შედგენილი სახელმძღვანელო თავის დანიშნულებას ვერ ასრულებს და ვინც ასეთი სახელმძღვანელოთი ხელმძღვანელობს და თან თვითაც **აფართოებს მას,** მტერია მოსწავლეებისა.

დიდ მწუხარებაში აგდებს ასეთი დაბრკოლება როგორც მოწაფეს, ისე მშობელს. ბევრი მოწაფე და მშობელი აუტირებია ასეთ მასწავლებლის საქციელს და დროა ჩვენ სკოლაში ასეთი სწავლება აილაგმოს და ბოლო მოეღოს ბავშვების წამებას!

ამ შენიშვნის შემდეგ, მინდოდა გადავსულიყავ წიგნის შინაარსზე, მაგრამ წინასიტყვაობაში შევამჩნიე კიდევ ერთი ფრიად ცალმხრივი აზრის შესახებ ბუნების შესწავლისა. ბ. იაშვილი ბრძანებს: „ბუნების მეტყველების სწავლებას უსათუოდ ცხადყოფა, ცდა და პრაქტიკული საქმიანობა თან უნდა ახლდეს“. განა ეს საკმარისია? სადღა არის დაკვირვება? ნუთუ ციური სხეულებიც ბ. იაშვილის რეცეპტით უნდა შევისწავლოთ? ამას ხომ ცდა, ცხადყოფა და პრაქტიკული საქმიანობა ვერ მისწვდება?

ეხლა გადავშალოთ ბ. იაშვილის სახელმძღვანელოს პირველი გვერდი, (5 აღნიშნული). აი რას წავიკითხავთ: ყოველივე რაც ჩვენს გარშემოა და რაც ადამიანს არ გაუკეთებია—ბუნებაა“. ეს ბუნება კი არ გახლავთ, ბუნებრივი საგანია. ბუნება არის ერთობ ყველა გაფანტული სხეულები თვალ მიუწვდენელ ბუნების სივრცეში. შემდეგ, კარგი იქნებოდა, „ადამიანის გაკეთება“ აქ არ იყოს ჩახრილი, თორემ შეიძლება ადამიანი „ბუნების გარეშე“ დარჩეს და ხელოვნურ სხეულებში ჩაწეროს ეხლანდელმა ყველაფრის მცოდნე მოწაფემ. გაიხსენეთ, რას ამბობს სოფელი თავის შვილზე.

ამავე გვერდზე: „ბუნებისმეტყველებაში ბუნებრივი სხეულებია შესასწავლი, ხოლო სხვათა შორის ბუნების მოვლენანიც“. სიტყვა „სხვათა შორის“ სრულიად უადგილოა, რადგან ბუნებრივ სხეულების შესწავლა, შესწავლაა, სხეულების იმ თვისებისა და მოვლენებისა, რომელსაც სხეულები ახდენენ. ჩვენ ვამბობთ წყალზე: „წყალი გაიყინა, ყინული გადნა, წყალი აორთქლდა და სხვა“. გაყინვა, გადნობა და აორთქლვა—მოვლენებია. ამავე გვერდზე: „ცხოველები იმდენათ განირჩევიან მცენარეებისაგან“...

განა ასეთი თვალსაჩინო საზღვარია მცენარეთა და ცხოველებ შორის?

რასაკვირველია, მუხასა და კამეჩს შორის ადვილია საზღვრის დადება, მაგრამ მარტივ მცენარეთა და ცხოველებს შორის კი ჯერ ჯერობით შეუძლებელია საზღვრის დადება.

გვერდი მეორე (მეექვსე): „არა ცოცხალ ბუნებაში სხეულები თავიანთ თვისებებით განირჩევიან“. ეს უაზრო ფრაზაა, სხეულებს აქვთ ზოგადი თვისებანი, რომლითაც სხეულები არ განირჩევიან, ხოლო კერძო თვისებებით განირჩევიან სხეულები: გარდა ამისა, თუ „არა ცოცხალ ბუნებაში“ სხეულები თავიანთ თვისებით განირჩევიან—„ცოცხალ ბუნებაში“ როგორღა განირჩევიან? იქნებ იქ სხვა ზომებია?

ამავე მეექვსე გვერდზე: „არა ცოცხალი ბუნება: მიწა, წყალი, ჰაერი და **სხვა მადნები,** რკინა, სპილენძი, ქვა-ნახშირი“... სიტყვა „მადანი“ არაზულია, ჩვენში იხმარება როგორც ბუნებრივი ადგილი რაიმე სასარგებლო სხეულისა.

„ამბობენ: „ტირიფონა მადანია თივისა“, მაშასადამე უდრის რუსულ рудникъ-ს, მადნეული—რუსულ „руда“-ს. ამავე გვერდზე ავტორი ხმარობს: „მკვდარი ბუნება“. ეს სიტყვა ნიშნავს მკვდარ სხეულს, რაც სიმართლეს მოკლებულია. მართალია რუსები ხმარობენ „мертвая природа“-ს, მაგრამ რუსებს წაბაძვა რას გვარგებს. ამავე გვერდზე ავტორი ხმარობს: „თვისებას“, „ზოგადს“, „ორგანოს“, მათ განმარტებას კი არ იძლევა.

მ. ზაალიშვილი.

(დასასრული იქნება).

ჯარისკაცთა წერილები

დღეს, როცა ჩვენი სახელმწიფოს ბედი ჩვენზეა დამოკიდებული, როცა ჩვენი ვალია ხელი შევუწყოთ მთავრობას ძალის მოკრებაში,—ბევრი ჩვენთაგანი ამას ხელს უშლის და გაძლიერების მაგივრად წინააღდეგაც გამოდის.

მთავრობის მიერ გამოცემულ კანონების და განკარგულებათა ასრულებას არავინ ყურადღებას არ აქცევს: უმეტესი ჯარისკაცები დეზერტირებად დადიან და ისედაც დაქცეულს და გახადგურებულ სოფელს თავს ესხმიან და ძარცვავენ. მხოლოდ ჯარის მცირე ნაწილი ასრულებს თავის მოვალეობას პირნათლად და მხოლოდ ეს ნაწილი ჰფიქრობს სახელმწიფო ინტერესებზე.

ბათუმის დაცემის დღიდან ბათუმში 2,000 ჯარისკაცები იყვნენ ტყვეთ. მათი სულის კვეთება მაშ.ნ ის იყო, რომ თუ აქედან გავალთ ცოცხალნი, სიკვდილამდე სამსახურში გავატარებთო. მართალია, მოაღწია ის ბედნიერი დღე და მოვედით ჩვენს თავისუფალ საქართველოში, ფრთები გამოგვესხა, როცა ჩვენს საზღვრებში შემოვედით.

ყველანი გაიძახოდა: „თუ მთავრობა ინებებს, თავს შევსწირავთ სამშობლოსო“. 600 კაცამდე მოვდიოდით, მაგრამ თფილისში სულ 120 კაცი ჩამოვედით. რა თქმა უნდა, ყველას ძლიერ გვაწუხებდე ოჯახის დარდი და ყველას გვინდოდა სახლში წასვლა, მაგრამ ჩვენ მთავრობის განკარგულებას ვუცდიდით. ჩვენი მაშინდელი მდგომარეობა სწორედ შესაბრალი იყო, არც ერთს საცვლები და ტანისამოსები არ გვქონდა.

ჩაგვწერეს მეშვიდე ქართულ პოლკში და მოგვცეს თითო წყვილი საცვლები და ბორჩალოს მაზრაში გაგვგზავნეს. საუცხოვოდ იბრძოდა ყველა ტყვედ ნამყოფი ჯარისკაცები და დაუზარებლად ასრულებდენ უფროსის ბრძანებას. სადგურ სანდარიდან სად. სანაინამდე მივედით და კიდევაც დავასრულეთ წინსვლა. მას შემდეგ სადგურ აზაგა-სერალში გაგვაჩერეს და ეხლაც აქა ვართ; ჩვენ შორის არიან ისეთები, რომლებიც თავისუფალნი არიან სამსახურისაგან, მაგრამ ჯერ არ წასულან. შევყურებთ მობილიზაციის შედეგებს და მოველით ამხანაგებისაგან და მთავრობისაგან ჯეროვან ყურადღებას. იმედი გვაქვს, ჩვენი ამხანაგები მოვლენ ჩვენთან და საშუალებას მოგვცემენ რამოდენიმე დღით მაინც ვნახოთ ჩვენ ჩვენი ოჯახები, რომელიც დიდი ხანია არ გვინახავს.

საწყალი მუშა.

ს.-დემ. პარტიაში

თფილისი. 15 აგვისტოს შესდგა მესამე რაიონული კოლექტივის მორიგი სხდომა.

დღის წეს რიგში იყო შემდეგი კითხვები: 1) მუშათა კლუბში წარმოდგენის გამართვა; 2) მოხსენება თფილისის კომიტეტის სხდომისა; 3) განცხადება ნავთლუღის მცირე კოლექტივისა; 4) გაზეთის შესახებ; 5) მოხსენება თელავიდან. თავმჯდომარეობს ამხ. ვ. კალანდაძე. მუშათა კლუბში წარმოდგენის გამართვის შესახებ, კრებამ მიიღო შემდეგი დადგენილება: „ვიღებთ რა მხედველობაში კოლექტივის ნივთიერ სისუსტეს, მოეწყოს წარმოდგენა-კონცერტი ამ ადრე ხანში კოლექტივის სასარგებლოთ“. კრებამ ამის ტეხნიკურად მომწყობი კომისია აირჩია, რომელსაც ევალება მუშათა კლუბის მოწყობა წარმოდგენისთვის და მოწვევა მსახიობის და სხვა... კომისიაში შედიან შემდეგი პირები: ამხ. ვ. კალანდაძე, ა. მარქარიანი, დანიელოვი და ბოკერია. თფილისის კომიტეტის სხდომის შესახებ მოხსენებას აკეთებს ამხ. ი. მეგრელიძე. აღნიშნავს, რომ თფ. კომიტეტში კითხვად დაისვა თვიური საწევრო გადასახადის გადიდება ე. ი. მარკებზე ფასის მომატება; კრებამ აზრთა გაცვლა-გამოცვლის შემდეგ საჭიროთ სცნო გადიდებაა საწევრო თვიური გადასახადი, რადგანაც 40 კაპ. თვიურად არ ხურავს ხარჯებს. თფილისის კომიტეტმა ეს მიიღო ფორმალურათ, რომ მოემატოს ფასი თვიურ გადასახადს და გადატანილი იქნას რაიონულ კოლექტივებში, რომ კოლექტივებმაც ამაზე თავიანთი სურვილი გამოსთქვან. კოლექტივმა შემდეგი რეზოლიუცია მიიღო: რადგანაც ძლიერ აუტანელ პირობებში ვიმყოფებით, გამოვსთქვამთ სურვილს 1 მანეთამდის გადიდდეს თვიური საწევრო გადასახადი.

გაზეთების შესახებ, კოლექტივმა დაავალა მდივანს გაიგოს მიზეზი, თუ რისთვის არ დააქვთ გაზეთის დამტარებელს გაზეთები ხელის მომწერთათვის.

ს. ჟღენტი აკეთებს მოხსენებას ნავთლუღის მცირე კოლექტივიდგან. ის ამბობს: პ. ჯორბენაძე, რომელიც მსახურობს 300-ე ვერსზე, და რომელიც ითვლებოდა მცირე კოლექტივის წევრათ, გამოურთმევია პარტიის წევრებისთვის ფული მანდატისთვის, და რამოდენიმე საწევრო ბარათები მცირე კოლექტივისაგან, დღეს პ. ჯორბენაძე არც ფულს უბრუნებს წევრებს და არც საწევრო ბარათებს მცირე კოლექტივს. იყო დანიშნული დღე, რომ გამოცხადებულიყო და ანგარიშები ჩაებარებინა მც. კოლექტივისთვის, მაგრამ არ გამოცხადდა. მცირე კოლექტივმა ეს საქმე გადმოიტანა კოლექტივში, რადგანაც თვით ვერას ვერ გახდა ჩამოერთმია ანგარიშები პ. ჯორბენაძისთვის. კოლექტივმა ამის შესახებ მიიღო შემდეგი რეზოლიუცია: „გაეცხადოს გაზეთის საშუალებით პ. ჯორბენაძეს, რომ ის 22 აგვისტომდე გამოცხადდეს კოლექტივში და ჩააბაროს ყოველივე ანგარიშები; წინააღმდეგ შემთხვევაში, იქნეს დაჭერილი სახ. გვარდიელთა მიერ, ჩამორთმეული ყველა ანგარიშები და გაძევებული პარტიიდან“.

მე 3 რაიონულმა კოლექტივმა გაგზავნა თელავში პარტიულ მუშაობისთვის ამხ. ბ. ყაზაროვი, რომელიც დაბრუნდა და გაუკეთა კოლექტივს მოხსენება, თელავის პარტიულ მუშაობაზე. მომხსენებელი ამბობს: „ბევრ პროვოკატორებთან გვიხდება ბრძოლა, რომელნიც ჩვენ წინააღმდეგ ეწევიან აგიტაციას და ავრცელებენ ყალბ ხმებს. ერთი მათგანი დავატუსაღეთ, რომელიც იწვევდა ხალხს კოოპერატივის დანგრევ გაცარცვისათვის, რადგანაც კოოპერატივში ძვირად იყიდება ყველაფერიო.

მოეწყო ორგანიზაცია, არჩეულია მხოლოდ პრეზიდიუმი, სულ ახლო ხანში დავიწყებთ პარტიულ მუშაობას.

ი. მეგრელიძე.

მუშათა შორის

რკინის გზის დეპოს მუშათა ცხოვრებიდან. არა მგონია ისეთ გაჭირვებაში იყოს ვინმე დღეს, როგორც რკინის გზის მუშები იმყოფებიან, მაგრამ ყოველივე ამას იტანენ მოთმინებითა და ელოდებიან: აი დღეს, აი ხვალ მოგვემატება და გამოვალთ ამ გაჭირვებულ ცხოვრებიდანო, მაგრამ ამ ლოდინს დასასრული არ უჩანს და შეიძლება მოთმინების ფიალა აივსოს და არა სასიამოვნო შედეგი მოჰყვეს. დღეს ვინ არ გინდათ, რომ სპეკულიანტობას არ ეწეოდეს და ამ არეული დროით არ სარგებლობდეს და თავის გაუმაძღარ ჯიბეს არ იტენიდეს—დაწყებული უბრალო მუშიდან და გათავებული „ჩინოვნიკებით“. ამ სენს არ აცდა არც ჩვენი რკინის ზოგიერთი მოსამსახურეები. განსაკუთრებით უნდა მივუთითო ზოგიერთ სახალხო მატარებელზე მოსიარულეთ მემანქანეებზე და მათ თანაშემწეებზე და კონდუქტორებზე, რომლებმაც დაკარგეს მოქალაქობრივი შეგნება. ამ ვაჟბატონებს თავიანთ ჯიბეზე მეტი საფიქრებელი არაფერი აქვთ და ფეხებზე ჰკიდიათ რევოლიუციაც და თავისუფლებაც. ეს ვაჟბატონები ეზიდებიან ბაქოს მხრიდან რაც კი მოხვდებათ და აქ ყიდიან ერთი ათად. შენ როგორც მოსამსახურე და ამხანაგი რომ სთხოვო, თუ ძმა ხარ ერთი პური წამომიღე და რასაც მისცემ ის მეც გადამახდევინე, როგორც ამხანაგს—თქვენ მიიღებთ უარს. იქ რომ მისცემს გირვანქა პურში ოვა აბაზს, აქ უნდა გაყიდოს 5 მან. და რა სარგებლობა ექნება შენგნით, რომ ის გადაგახდევინოს, რასაც თითონ აძლევს. ამას წინათ ერთმა ამხანაგმა დაიჭირა ორი მემანქანე თავიანთი თანაშემწეებით, რომელთაც მოეტანათ ევლახიდან ლოქო და გაყიდვაზე მოსვლოდათ ჩხუბი და ერთი აყალ-მაყალი ასტეხეს შიგ დეპოში, რისთვისაც ადგილობრივმა კომ. გამოჰკიდა განცხადება: თუ ვინმე იქნება შემჩნეული აუცილებლივ იქნებიან დათხოვნილი სამსახურიდან, მაგრამ ამ განცხადებამ არაფერი ნაყოფი არ გამოიღო და სპეკულიანტი მემანქანენი და მათი თანაშემწენი განაგრძობენ თავიანთ მოქმედებას. მოვუწოდებ ამხ. კომიტეტის წევრებს მიიღონ ზომები და ადგილობრივ კომიტეტმა გაატაროს ცხოვრებაში თავის დადგენილება. რომ ეს სენი არ გადაედოს დანარჩენ პატიოსან მომუშავეებს, რომლებიც იტანენ გაჭირვებას და გაჭირვება და შიმშილი კაცს აფიქრებინებს იმას, რის ჩადენის თითონაც წინააღმდეგია. მოვაგონებ რკინის გზ. მთავარ კომიტეტს მიაქციოს ამას ყურადღება და მიიღოს ზომა, რომ ცოტათი გაუმჯობესდეს რკინ. გზ. მუშათა აუტანელი პირობები.

მეთვალყურე.

ერთობის უბანი. 14 აგვისტოს ერთობის უბნის მუშათა კლუბში ამხ. დ. ონიაშვილმა გააკეთა მოხსენება მიწის რეფორმის შესახებ, მოხსენების შემდეგ ნახევარ საათზე მეტი გაგრძელდა შეკითხვები, რამაც ხელი შეუწყო საკითხის გამორკვევას. გამოტანილ იქნა რეზოლიუცია: „მხარს ვუჭერთ გლეხებისათვის უსასყიდლოდ მიწების კერძო საკუთრებად გადაცემას მხოლოდ იმ პირობით, თუ ანაზღაურებული იქნება მთავრობის მიერ მიწებზე გაღებული ხარჯები“. სასურველია ასეთი ლექციები ხშირად იმართებოდეს, რადგანაც ეს ერთი საშუალებათაგანია, რომელიც ხალხის გათვითცნობიერებას ემსახურება.

ერ—თა.

ცენტრალური მომრიგებელი კამერა. 15 აგვისტოს სხვა კონფლიქტებთან ერთად, გაირჩა ერთი კონფლიქტი, რომელიც პირველი შემთხვევა არის კამერის წელიწადნახევარ არსებობის ხანაში.

დამქირავებელ გეგელესთან (საშქედლოში) შვიდი წლის განმავლობაში უმუშავნია ხელოსან მიხაელსონს. უკანასკნელი ხანგრძლივ მუშაობის ხანაში ავად გამხდარა და ეს ავადმყოფობა ჭლექათ ჰქცევია. ბოლოს ისე დაავადებულა, რომ შრომის უნარი დაჰკარგვია. საავადმყოფოში დაუწვენია ცოლს და ათი თვის ავადმყოფობის შემდეგ, ავადმყოფ მუშახელოსანს თავი მოუკლავს. ამ მუშის ცოლს, ქმრის დამქირავებელ ბ ნ გეგელესთვის მიუმართავს, რომ ერთდროულათ ასი თუმნით დახმარება აღმოეჩინა. ბატონ გეგელეს ვარით გამოუსტუმრებია ქალი, ამის შემდეგ საქმე ცენტრალურ მომრიგებელ კამერაში გადმოუტანია. დამქირავებელი ფულის მიცემაზე უარს ამბობდა და თავს იმით იმართლებდა, რომ—მუშა, რომელიც ჩემს სახელოსნოში მუშაობდა, ავათ გახდა, მე ამაში მიზეზი არ მაქვს, ხანგრძლივი ავადმყოფობით თავმობეზრებულმა თავი მოიკლა და ამით ის თვითონ გამშორდა სამუშაოდან და მე რისთვის მივსცე ფულიო? ცოლი მისი-კი ამბობდა, რომ მიხაელსონმა რომ მუშაობა დაიწყო გეგელეს სახელოსნოში, მაშინ ის სრულიად კარგად იყო და არავითარი ავადმყოფობის ნიშანი არ აჩნდა იმ დროს მასო. მძიმე მუშაობის დროს დაუძლურდა, ავად გახდა და ათი თვის ავადმყოფობით ლოგინში წოლის შემდეგ თავი მოიკლა და როგორც მაგის სახელოსნოში დაავადებულს, და ამის გამო იძულებულს თვითმკვლელობისთვის, მე უსასრულოთ დარჩენილ კამერას ვსთხოვ საქმე გადასწყვიტოს ჩემს სასარგებლოთ და მომისაჯოს ასი თუმანიო. ჩვენების ჩამორთმევის შემდეგ, წევრები სათათბირო ოთახში გავიდენ. დამქირავებელთა წარმომადგენლებმა, მთელი ძალა და ღონე გამოიჩინეს გეგელეს დასაცველათ. ამბობდენ, რომ მუშამ თავი მოიკლა, ამით ის თვითონ განშორდა დამქირავებელს, ის დათხოვნილი არ არის „ხაზეინ“ ისაგან და მას არავითარი დახმარება და გეგელესთან მუშაობის დროს დახარჯულ შრომის ჯილდო არ ეკუთვნის. მუშა, უცაბედათ, მოულოდნელათ რომ მატარებელმა ან ტრამვაის ვაგონმა გადაუაროს, ან სროლაში შემთხვევით მოჰკლან დამქირავებელი მას ვერ მისცემს ვერავითარ დახმარებას, თუ დამქირავებელი თავის სურვილით არ აჩუქებს დაღუპულ მუშას იმდენს, რამდენიც მას მოესურვება. და ასეთ შემთხვევაში კამერამ მომჩივანს სრული უარი უთხრას რაიმე ფულის მიცემაზე როგორც ყველას, აგრეთვე მიხაელსონსაც. დაქირავებულთა (მუშების) წარმომადგენლები ამბობდენ: რომ მუშა მიხაელსონი, რომელიც მუშაობდა გეგელის სახელოსნოში, როგორც თითონ გეგელე და აგრეთვე მიხაელსონის ცოლი ამბობს, ჯანსაღათ იყო, როდესაც გეგელესთან მუშაობა დაიწყო. ამის შემდეგ, მძიმე მუშაობით სახელოსნოში გეგელესთან, დაუძლურდა, დაავადმყოფდა და ეს ავადმყოფობა ჭლექათ ექცა. ათი თვე იწვა, თავი მობეზრდა და თვითმკვლელობით თავის სიცოცხლეს ბოლო მოუღო. თუ ვიკითხავთ:—ვინ არის დამნაშავე?.. პასუხი მხოლოდ ერთია.—ამ შემთხვევაში დამნაშავეა კაპიტალი და მისი პატრონი. და ეს არის ბ-ნი გეგელე. ასე რომ, კამერამ უნდა დააკმაყოფილოს მიხაელსონის ცოლი არა ასი თუმნით, არამედ მეტითაც.

თუ კაპიტალის წარმომადგენლები მაინც იტყვიან, რომ „ხაზეინს“ არ დაუთხოვნია მიხაელსონიო, [illegible] რომ არც მიხაელსონი წასულა [illegible] სურვილით, [illegible] აიძულა ის თვითმკვლელობა [illegible] რომელიც [illegible] სახელოსნოში შეიძინა. კამერამ [illegible] რომ მიხაელსონს მიეცეს ფულად [illegible] მან.

ვიქტ. კობახიძე.

რკინის-გზის მიმოსვლა

თფილისიდან გავა:
(თფილისის დროით). საათ.

ფოთისკენ	№ 23	დილის	7
„	№ 3	ღამის	10
ქუთაისისკენ	№ 9/10	საღამ.	7
განჯისკენ	№ 4	ღამის	11
„	№ 8	დღის	3
სანაინისკენ	№ 4/3c	დღის	1

თფილისში მოვა:

ფოთიდან	№ 24	შუად.	12
„	№ 4	საღამ.	6
ქუთაისიდან	№ 11/12	დილის	6
განჯიდან	№ 3	საღამ.	4
„	№ 7	დღის	8
სანაინიდან	№ 4c/3	დილის	11

ექიმი მ. ფ. მგალობლიშვილი
იღებს ქალების და ქირურგიულ [illegible] ლებით ავათმყოფთ დილის 9—1[illegible] საღამოს 5—7 საათ. მისამართი: [illegible] ქუჩა, 41. ტელ. № 9 53. (24[illegible]

ექიმი ი. ბ. კონიევი.
იღებს შინაგან სნეულებით ავათმყ[illegible] საღამოს 5—7 საათამდე. ვერა, [illegible] უბნის ქ. № 3. (24—[illegible]

პ ე რ ძ ო
მიხეილის საავადმყოფო
მუდმივი ლოგინებით. ავადმყოფების [illegible] ღება ყოველ დღე დილის 10 საათ[illegible] მიხეილის პროსპექტი, 167.

ქალ. ქუთაისში
(მიხეილის ქუჩაზე, წითელ ხიდთა[illegible])
ქირურგიული და ქალთა სნეულ[illegible] საავათმყოფო სამშობიარო გან[illegible] ფილებით.
დასაწოლ ავათმყოფს იღებენ ყო[illegible] დროს. (24[illegible]

ექიმი ბ. მ. მუხაძე
იღებს სადოსტაქრო ავათმყოფთ საღ[illegible] 5—6 საათამდე კვირა დილის გარდა, [illegible] სამართი: ძველი მთავრის ქ. № 57; [illegible] (ცერეთ ეკონომიურ საზ. შენობის [illegible] უბანი, სახ. სვანიშვილისა. ტელ. № 5—[illegible]

ექიმი ნ. ი. მახვილაძე
იღებს სპეციალურად—მალარიით ([illegible] ბა) დამისი შედეგებით დასნეულებუ[illegible] **სისხლის ნაკლებობით, გულისა, ფ[illegible] ტვისა,** ქარებით და სხვა შინაგან სნ[illegible] ლებით ავათმყოფთ ყოველ დღე ს[illegible] მოთი 5—7 საათამდე. ელექტრიზა[illegible] და მასსაჟი. მისამართი: მოსკოვის ქ. № [illegible] ზემელის აფთიაქის მახლობლათ.

ექ. ქალი რ. ბ. შიშლო-საგაშვილ[illegible]
მედიცინის დოქტორი ჟენევის უნი[illegible] სიტეტისა და ედინბურგის მედიკო-ქი[illegible] რურგიულ კოლლეჯისა. იღებს ყოვ[illegible] დღე **შინაგან, ქალურ და ვენერი[illegible]** ავადმყოფთ და იძლევა რჩევებს [illegible] გებას. სიფილისის წამლობა ახალი თოდებით. დილის 10—12 ს. და სა[illegible] მოს 6—7 ნახ. საათამდე. სერგიევის ქ[illegible] (სოლოლაკი) სახლი № 9. ტელ. 14—[illegible]

ყველასათვის საჭირო და სასარგებლო წიგნი
— (25 წლის ნაშრომი) —

უცხო სიტყვათა ლექსიკონ[illegible]

მეორე შევსებულ-შესწორებული გამოცემა, აწყობილია უშპონოთ (მჭიდროთ) კო[illegible] პუსით, დაბეჭდილია კარგს ქაღალდზე, შეიცავს 1100 სვეტს, განმარტავს ყოვე[illegible] გვარ უცხო სიტყვას და ანდაზა-წინადადებათ. ფასი ხელისმომწერთათვის ([illegible] წინათ დაიკვეთა) მშვენიერი კალენკორის ყდით, ოქროს ვარაყიან ასოებით ამ[illegible] ბეჭდილი 20 მან.; უყდოთ—15 მან. (წინათ შემოტანილის გამორიცხვით); არახელ[illegible] მომწერთათვის—ყდით 30 მან., უყდოთ—25 მან. ფოსტის ხარჯი—2 მან. ([illegible] თფილისში გამომცემლისაგან შეიძენს, ეს ხარჯი არ გადახდება). მსურველთ [illegible] მართონ: თბილისში, ბაზრის ქუჩა, № 20, ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ, „თეა[illegible] რი და ცხოვრება“-ს რედაქციას, იოსებ იმედაშვილს. (5—5)

განცხადება
ბორჯომის წყლის მყიდველების საყურადღებოთ.

ჩვენს წარმომადგენლებთან როგორც თფილისში აგრეთვე ყველა საქართველ[illegible] რესპუბლიკის ქალაქებში იყიდება ბორჯომის წყალი დიდი ბოთლი თავისი ბო[illegible] ლიანათ არა უმეტეს ორი მანეთისა. აგრეთვე ვაცხადებთ წვრილი მოვაჭრეე[illegible] საყურადღებოთ, რომ ვინც ბორჯომის წყალს დიდ ბოთლიანათ ორ მანეთ ნა[illegible] ვარზე მეტათ გაყიდის მათ წყალი აღარ მიეცემათ. ვთხოვთ მყიდველებს, რომელ[illegible] სავაჭრომაც ზემო აღნიშნულ ფასზედ ზევით გადაგახდევინოთ, გთხოვთ გვაცნ[illegible] ბოთ ბორჯომში ღია ბარათით.

10—4 პატივისცემით დ. ე. ქებაძე.

სოც.-დემ. პარტიის საოლქო კომიტეტთან მოეწყო გაფართოებული სეკრეტარიატი, რომელიც აძლევს პროვინციის ორგანიზაციებს პასუხს ყოველგვარ შეკითხვებზე. სეკრეტარიატი მოთავსებულია „ერთობის“ რედაქციის გვერდით, გოლოვინის პრ. № 12. აქვე ხდება პროპაგანდისტების ჩაწერა პარტიულ საქმეებზე სამუშაოთ. ბიურო ღიაა დილის 9—2 საათამდე, საღამოს 5—8 საათამდე. ტელეფონი № 16—62.

ნაწერალ-მბეჭდავი სტამბა რუხაძისა, გაბაევის შესახვევი, № 1.